

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

ESEN - 2
INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

PROIECTAREA UNOR MODELE DE FUNCȚIONARE
A PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA COMPATIBILE
CU CERINȚELE INTEGRĂRII EUROPENE

dr. Florin Marius PAVELESCU (coord.)
dr. Victor PLATON

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Institutul Național de Cercetări Economice
Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

Coordonare generală:
Academician Eugen SIMION
Președintele Academiei Române

Coordonare executivă:
Academician Aurel IANCU

Consiliul de orientare și evaluare științifică:

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Acad. Tudorel POSTOLACHE, președintele Secției;
Prof. dr. Constantin BĂRBULESCU, m.c.; Acad. Mircea Paul COSMOVICI;
Prof. dr. Daniel DĂIANU, m.c.; Acad. Emilian DOBRESCU;
Prof. dr. Ion DOGARU, m.c.; Acad. Ion FILIPESCU;
Acad. Aurel IANCU, vicepreședinte executiv;
Prof. dr. Constantin IONETE, membru de onoare al Academiei Române;
Prof. dr. Mugur C. ISĂRESCU, m.c.; Acad. Costin KIRIȚESCU;
Prof. dr. Vasile STĂNESCU, membru de onoare al Academiei Române;
Acad. Iulian VĂCĂREL; Prof. dr. Gheorghe ZAMAN, m.c.;
Prof. dr. Cătălin ZAMFIR, m.c.

Institutul Național de Cercetări Economice

Prof. dr. Mircea CIUMARA, director general
Prof. dr. Valeriu IOAN-FRANC, director general adjunct
Prof. dr. Gheorghe DOLGU

Directoratul și secretariatul științific

Prof. dr. Valeriu IOAN-FRANC; Prof. dr. Sorica SAVA;
Mircea FĂȚĂ; Drd. Aida SARCHIZIAN; Dan OLTEANU

*Ediție realizată cu asistență financiară din partea Comunității Europene,
grant B7-030-ZZ00 24.03.08.15.*

Punctele de vedere exprimate în acest studiu aparțin autorilor și, prin urmare, nu pot fi considerate în nici un fel ca exprimând punctul de vedere oficial al Comunității Europene.

CUPRINS

1. Aspecte definitorii ale utilizării forței de muncă în România în ultimul deceniu al secolului al XX-lea.....	7
1.1. Corelația productivitate - ocupare a forței de muncă	7
1.2. Impactul reagrării structurii ocupaționale asupra funcționării pieței forței de muncă.....	12
1.3. Caracteristici ale șomajului	17
2. Caracteristici ale funcționării pieței forței de muncă în Uniunea Europeană în perioada 1990-2000	18
2.1. Corelația productivitate - ocupare a forței de muncă	18
2.2. <i>Strategia europeană a ocupării forței de muncă</i> . Etape de elaborare. Obiective	21
2.3. Impactul aplicării <i>Strategiei europene de ocupare</i> asupra funcționării pieței forței de muncă	23
2.4. Direcții de acțiune pentru reforma pieței forței de muncă în cadrul Uniunii Europene	29
3. Transpunerea acquis-ului comunitar în domeniul pieței forței de muncă.....	31
4. Proiecții ale evoluției populației ocupate în România la orizontul anilor 2005 și 2010	41
Anexa nr. 1	50
Bibliografie.....	52

CONTENTS

1. Distinctive features of labour utilization in Romania in the last decade of the 20th century	7
1.1. The productivity-employment correlation	7
1.2. The impact of employment structure re-agrarization on the labour market functioning	12
1.3. The features of unemployment	17
2. Features of the labour market functioning in the European Union over the period 1990-2000.....	18
2.1. The productivity-employment correlation	18
2.2. <i>The European Employment Strategy</i> . Working out stages. Objectives.....	21
2.3. The impact of the implementation of the <i>European Employment Strategy</i> on the labour market functioning	23
2.4. Actions taken to reform the EU labour market	29
3. The implementation of the Community acquis in the labour field	31
4. Projections of the evolution of the employed population of Romania on the 2005 and 2010 horizon.....	41
Annex 1	50
Bibliography.....	52

Integrarea cu succes a României în cadrul Uniunii Europene este condiționată, între alți factori, și de modificările care se vor produce în cadrul modelului de funcționare a pieței forței de muncă. Întreprinderea de pași hotărâți în direcția asigurării compatibilității cu modelul de utilizare a capitalului uman care se construiește în prezent în țările Uniunii Europene, nu se poate efectua fără o atentă studiere a modului de utilizare a forței de muncă în decursul anilor '90, când a fost derulată cea mai mare parte a procesului de tranziție la economia de piață.

Pe această bază și avându-se în vedere transformările previzibile ale funcționării pieței forței de muncă în Uniunea Europeană se pot imagina scenarii referitoare la utilizarea capitalului uman de care dispune țara noastră la orizontul anilor 2005-2010.

1. Aspecte definitorii ale utilizării forței de muncă în România în ultimul deceniu al secolului al XX-lea

1.1. Corelația productivitate - ocupare a forței de muncă

Capacitatea de ocupare a forței de muncă depinde de nivelul cererii de bunuri și servicii și de nivelul productivității muncii. Posibilitățile de creștere a celor doi indicatori sunt diferite, în funcție de situația economiei în ansamblul ei, cât și de specificul etapelor de dezvoltare a ramurilor.

În cadrul diferitelor etape ale procesului de implementare a mecanismelor concurențiale în economia românească, dinamica PIB la nivelul ramurilor a fost diferită, în raport cu evoluția de pe ansamblul economiei naționale.

Astfel, între 1990 și 1992, dinamica PIB relevă o asimetrie între sectorul primar și cel industrial, pe de o parte, și sectorul serviciilor, pe de altă parte. Dacă în cadrul sectorului primar și industrial ritmurile medii anuale au fost cuprinse între -12,5% și -16,8%, în sectorul de servicii, în cinci din cele nouă ramuri componente s-au consemnat creșteri ale PIB. Excepție au făcut activități tradiționale precum transporturile și comerțul (tabelul nr. 1).

Ramurile care au susținut relansarea economică între 1992 și 1994 au fost în special agricultura, construcțiile, telecomunicațiile și activitățile aparținând serviciilor sociale (administrație publică, învățământ, ocrotirea sănătății). Creșteri mai lente au fost caracteristice pentru industrie, activități financiar-bancare, tranzacții imobiliare și servicii prestate întreprinderilor.

La creșterea accelerată a PIB între 1994 și 1996 au contribuit industria, comerțul, telecomunicațiile, tranzacțiile imobiliare și serviciile prestate întreprinderilor, precum și unele servicii sociale (sănătate, învățământ). Este de notat că toate ramurile au înregistrat creșteri ale PIB, excepția constituind-o activitățile financiar-bancare și administrația publică.

Recesiunea economică a afectat în perioada 1997-1999 în special industria, construcțiile, transporturile și activitățile financiar-bancare.

Tabelul nr. 1

Indicii PIB pe ramuri ale economiei în perioada 1990-2000

- % -

Ramura	1992/1990	1994/1992	1996/1994	1999/1996	2000/1999	2000/1990
Agricultura	76,5 (-12,5)	117,5 (8,4)	100,3 (0,1)	91,5 (-4,4)	81,1 (-18,9)	66,9 (-3,9)
Silvicultura	69,2 (-16,8)	93,8 (-3,2)	103,1 (1,5)	91,2 (-3,0)	102,3 (2,3)	62,4 (-4,6)
Industria	75,2 (-13,3)	104,5 (2,2)	112,8 (6,2)	85,9 (-4,9)	106,1 (6,1)	80,8 (-2,1)
Construcții	76,1 (-12,8)	158,7 (26,0)	107,5 (3,7)	75,4 (-9,0)	106,3 (6,3)	104,1 (0,4)
Comerț	67,6 (-17,8)	90,1 (-5,1)	136,9 (17,0)	90,5 (-3,3)	104,8 (4,3)	79,1 (-2,3)
Transporturi	78,1 (-11,6)	100,0 (0,0)	101,5 (0,8)	72,9 (-10,0)	103,2 (3,2)	59,6 (-5,0)
Telecomunicații	149,7 (22,4)	133,1 (15,4)	140,1 (18,4)	99,7 (-0,1)	101,3 (1,3)	282,1 (10,9)
Activități financiar-bancare	139,3 (18,0)	102,2 (1,1)	86,9 (-6,8)	71,5 (-10,6)	92,8 (-7,2)	82,0 (-2,0)
Tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi	117,0 (8,2)	104,6 (2,3)	127,7 (13,0)	92,3 (-2,6)	107,9 (7,9)	155,6 (4,5)
Administrație publică	101,9 (0,9)	111,8 (5,7)	97,0 (-1,5)	84,8 (-5,3)	106,9 (6,9)	100,2 (0,0)
Învățământ	115,6 (7,5)	103,8 (1,9)	113,8 (6,7)	87,8 (-4,2)	94,3 (-5,7)	113,1 (1,2)
Sănătate	95,2 (-2,4)	111,6 (5,6)	112,4 (6,0)	92,0 (-2,7)	96,5 (-3,5)	106,1 (5,9)
TOTAL	79,4 (-10,9)	105,5 (2,7)	111,5 (5,6)	87,4 (-4,4)	101,8 (1,8)	83,1 (-1,8)

Notă: între paranteze este prezentat ritmul mediu anual.

Sursa: calculat după *Anuarul statistic al României*, 1994 și 2001.

Reduceri mai lente ale PIB decât media națională s-au consemnat în agricultură, comerț, activități financiar-bancare și servicii prestate întreprinderilor, precum și în administrația publică, în timp ce reducerile cele mai accentuate au avut loc în silvicultură, industrie și transporturi.

Reluarea creșterii PIB în cursul anilor 2000 a fost susținută mai cu seamă de industrie, construcții, tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi, administrația publică. Sporuri ale valorii adăugate cuprinse între 2% și 5% au fost consemnate în silvicultură, comerț, transporturi. În schimb, în unele ramuri cum ar fi: activitățile financiar-bancare, învățământul sau ocrotirea sănătății s-a înregistrat o reducere a volumului valorii adăugate.

În funcție de posibilitățile de expansiune a activității, de gradul de expunere la rigorile mediului economic extern, de tendința de evoluție a prețurilor relative, precum și de alți factori specifici procesului de transformare a economiei în direcția implementării mecanismelor concurențiale, productivitatea muncii a evoluat diferit de la o ramură la alta și de la o perioadă la alta.

Astfel, între 1990 și 1992, productivitatea socială a muncii s-a micșorat cu circa 18%, ca urmare atât a intrării economiei în recesiune, cât și a vitezei de ajustare relativ lente a efectivelor de forță de muncă la nivelul producției (tabelul nr. 2). Singurele ramuri care au cunoscut sporuri ale productivității muncii au fost cele care aveau un rol major în implementarea mecanismelor concurențiale

(telecomunicații, tranzacții imobiliare și servicii prestate întreprinderilor). Productivitatea muncii a crescut de asemenea în învățământ. Reduceri mai lente ale productivității muncii, comparativ cu media națională, s-au înregistrat în industrie, construcții și în majoritatea ramurilor din sectorul terțiar. Scăderile cele mai puternice ale productivității muncii au fost semnalate în sectorul primar și în activitatea de comerț.

Între 1992 și 1994, pe fondul relansării economiei, productivitatea socială a muncii a crescut cu peste 10%. Marea majoritate a ramurilor au cunoscut creșteri ale acestui indicator, excepția constituind-o silvicultura și activitățile financiar-bancare. Sporurile relative mai ridicate ale productivității muncii în raport cu media națională au fost înregistrate în industrie, construcții, transporturi și telecomunicații.

Între 1994 și 1996, ritmul de creștere a productivității sociale a muncii se dublează, comparativ cu perioada anterioară. La nivelul ramurilor, cele mai accentuate creșteri s-au obținut în tranzacții imobiliare și servicii prestate întreprinderilor, telecomunicații, construcții și silvicultură. Ritmuri apropiate de media națională s-au înregistrat în industrie și comerț, iar sporuri moderate ale eficienței utilizării forței de muncă au fost caracteristice pentru agricultură, transporturi, învățământ, ocrotirea sănătății. Singurele ramuri unde productivitatea muncii a scăzut au fost administrația publică și activitățile financiar-bancare.

Tabelul nr. 2

**Indicii productivității muncii pe ramuri ale economiei,
în perioada 1990-2000**

- % -

Ramura	1992/1990	1994/1992	1996/1994	1999/1996	2000/1999	2000/1990
Agricultura	69,5 (-16,6)	111,0 (5,3)	110,0 (4,9)	87,0 (-4,5)	78,7 (-21,3)	58,0 (-5,3)
Silvicultura	76,9 (-12,8)	88,3 (-6,0)	124,8 (11,7)	137,8 (11,3)	102,3 (2,3)	129,7 (2,6)
Industria	91,3 (-4,5)	119,7 (9,4)	118,6 (8,9)	114,6 (4,6)	108,7 (8,7)	168,0 (5,3)
Construcții	92,8 (-3,7)	163,3 (27,8)	127,4(-12,9)	106,0 (2,0)	101,8 (1,8)	176,4 (5,8)
Comerț	52,7 (-27,4)	108,4 (4,1)	119,0 (9,1)	93,9 (-2,1)	103,3 (3,3)	65,9 (-4,1)
Transporturi	93,8 (-3,2)	120,3 (9,7)	104,6 (2,3)	105,4 (1,8)	98,1 (-1,9)	107,0 (6,8)
Telecomunicații	156,1 (24,9)	131,7 (14,7)	133,0 (15,3)	103,9 (1,3)	103,5 (3,5)	294,2 (11,4)
Activități fin.- bancare	95,3 (-2,4)	98,7 (-0,6)	72,2 (-15,0)	73,7 (-9,7)	86,6 (-13,4)	43,4 (-8,0)
Tranzacții imobiliare și servicii ptr. întreprinderi	102,9 (1,4)	105,3 (2,6)	161,0 (26,9)	99,7 (-0,1)	94,7 (-5,3)	190,0 (6,6)
Administrație publică	79,4 (-10,9)	101,1 (0,5)	97,0 (-1,5)	75,2 (-9,1)	102,5 (2,5)	59,7 (-5,0)
Învățământ	110,0 (4,9)	102,4 (1,2)	112,8 (6,2)	90,3 (-3,3)	96,1 (-3,9)	109,4 (0,9)
Sănătate	99,6 (-0,2)	102,6 (1,3)	111,4 (5,5)	111,9 (3,8)	78,4 (-21,6)	99,6 (0,0)
TOTAL	82,3 (-9,3)	110,2 (5,0)	119,0 (9,1)	97,4 (-0,9)	99,3 (-0,7)	103,9 (0,4)

Notă: între paranteze este prezentat ritmul mediu anual.

Sursa: calculat după *Anuarul statistic al României*, 1994 și 2001.

În cursul perioadei 1997-1999, comprimarea activității economice a influențat negativ nivelul productivității sociale a muncii, care a avut un recul de peste 2%. Pe ramuri însă, au avut loc evoluții sensibil diferite. Astfel, în industrie, silvicultură, construcții, transporturi, telecomunicații și ocrotirea sănătății, productivitatea muncii a avut o tendință de creștere. În schimb, cele mai accentuate scăderi relative ale eficienței utilizării forței de muncă s-au manifestat în activitățile financiar-bancare și în administrația publică.

Pe ansamblul perioadei 1990-1999, se poate observa o creștere moderată a productivității sociale a muncii. Creșterile cele mai rapide au fost în telecomunicații, tranzacții imobiliare și servicii prestate întreprinderilor. Aceste evoluții reflectă nu numai condițiile relativ mai favorabile pentru dezvoltarea ramurilor respective, ci și dinamica prețurilor relative care au avantajat în general sectorul serviciilor. Se poate aprecia că factorii menționați anterior au contribuit la creșterea productivității muncii și în alte activități, cum ar fi învățământul, ocrotirea sănătății și transporturile. În schimb, creșterile de productivitate din industrie și construcții pot fi atribuite aproape în totalitate proceselor de restructurare a activității desfășurate în cadrul acestor ramuri.

În mod paradoxal, creșterea PIB în cursul anului 2000 nu a însemnat o sporire a productivității sociale a muncii. La reducerea cu 0,7% a valorii acestui indicator pe ansamblul economiei naționale a contribuit mai cu seamă reducerea cu peste 21% a valorii adăugate/persoană ocupată în agricultură. Totodată, reduceri ale productivității muncii au fost înregistrate și în majoritatea activităților grupate în sectorul terțiar. Creșteri ale eficienței utilizării forței de muncă s-au consemnat în silvicultură, industrie, construcții, comerț – hoteluri și restaurante, telecomunicații, administrație publică.

Procesul de restructurare și de modernizare a ramurilor a condus la o semnificativă comprimare a cererii de forță de muncă pe tot parcursul anilor '90. Indiferent de dinamica PIB, pe ansamblul economiei naționale reducerea populației ocupate s-a produs în ritm accelerat, cu diferențieri uneori semnificative de la o ramură la alta, în funcție de specificul etapelor procesului de reformă (tabelul nr. 3).

Astfel, între 1990 și 1992, creșteri ale populației ocupate s-au înregistrat în agricultură, ca efect al aplicării **Legii fondului funciar** și al primelor disponibilizări din industrie și construcții, precum și în câteva servicii esențiale pentru funcționarea unei economii de piață (comerț, activități financiar-bancare, tranzacții imobiliare și servicii prestate întreprinderilor). De asemenea, în noul context economic și social a crescut cererea de forță de muncă în cadrul serviciilor sociale, iar concomitent, industria, construcțiile și transporturile au pierdut un număr important de locuri de muncă. Aceste evoluții vor constitui, în linii generale, transformările ce vor fi operate în modelul ocupării forței de muncă pe parcursul anilor '90 în România.

Între 1992 și 1994, excepția de la regulă a constituit-o reducerea populației ocupate în comerț și în tranzacții imobiliare, iar între 1994 și 1996, scăderea

populației ocupate s-a înregistrat în agricultură, în tranzacții imobiliare și în servicii prestate întreprinderilor.

Tabelul nr. 3

**Indicii populației ocupate pe ramuri ale economiei,
în perioada 1990-2000**

- % -

Ramura	1992/1990	1994/1992	1996/1994	1999/1996	2000/1999	2000/1990
Agricultura	110,0 (4,9)	105,9 (2,9)	91,2 (-4,5)	105,2 (1,7)	103,0 (3,0)	115,3 (1,4)
Silvicultura	91,0 (-4,6)	106,2 (3,0)	82,6 (-9,1)	66,2 (-12,8)	100,0 (0,0)	48,1 (-7,1)
Industria	82,4 (-9,2)	87,3 (-6,6)	95,1 (-2,5)	74,9 (-9,2)	97,6 (-2,4)	48,8 (-6,9)
Construcții	82,0 (-9,4)	97,2 (-1,4)	84,4 (-8,1)	56,5 (-6,1)	104,4 (4,4)	59,0 (-5,1)
Comerț, hoteluri, restaurante	128,3 (13,3)	83,1 (-8,8)	115,0 (7,3)	96,4 (-1,2)	101,5 (1,5)	120,1 (1,8)
Transporturi	83,3 (-8,7)	83,1 (-8,8)	97,0 (-1,5)	69,2 (-11,5)	105,2 (5,2)	55,7 (-5,7)
Telecomunicații	95,9 (-2,1)	101,1 (0,5)	105,3 (2,6)	96,0 (-1,4)	97,9 (-2,1)	95,9 (-0,4)
Activități financiar-bancare	146,2 (20,9)	103,5 (1,7)	120,3 (9,7)	107,0 (?)	107,2 (7,2)	188,8 (6,6)
Tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi	113,7 (6,6)	99,3 (-0,3)	79,3 (-10,9)	92,6 (-2,7)	113,9 (13,9)	81,9 (-2,0)
Administrație publică	128,4 (13,3)	110,6 (5,2)	100,0 (0,0)	112,8 (4,1)	104,3 (4,3)	167,7 (5,3)
Învățământ	105,1 (2,5)	101,4 (0,7)	100,9 (0,5)	97,3 (-0,9)	98,1 (-1,9)	103,4 (0,3)
Sănătate	95,6 (-2,2)	108,8 (4,3)	101,2 (0,6)	82,2 (-6,3)	123,1 (23,1)	106,5 (0,6)
TOTAL economie	96,5 (-1,8)	95,7 (-2,2)	93,7 (-3,2)	89,8 (-3,5)	102,5 (2,5)	80,0 (-2,2)

Notă: între paranteze este prezentat ritmul mediu anual.

Sursa: calculat după *Anuarul statistic al României, 1994 și 2001*.

În perioada 1996–1999 se constată creșterea populației ocupate în agricultură și în administrația publică. Reduceri ale efectivelor de forță de muncă mai lente, comparativ cu media națională, au fost înregistrate în comerț, în telecomunicații, în activități financiar-bancare, în tranzacții imobiliare, în servicii prestate întreprinderilor și în învățământ. Cele mai însemnate diminuări ale cererii de forță de muncă s-au înregistrat în silvicultură, în industrie, în construcții, în transporturi și în ocrotirea sănătății.

În cursul anului 2000 populația ocupată a crescut cu 2,5% ca o consecință a creșterii cererii de forță de muncă în agricultură, construcții și în majoritatea activităților aparținând sectorului de servicii. Reduceri ale posibilităților de utilizare a forței de muncă s-au manifestat în industrie, telecomunicații și învățământ.

Examinarea corelațiilor dintre dinamica PIB, a productivității muncii și a populației ocupate relevă că tendința de reducere mai accentuată a populației ocupate, comparativ cu cea a PIB conturată la nivel național, s-a manifestat în: silvicultură, industrie, construcții și transporturi. Astfel, se reflectă desfășurarea

procesului de restructurare a activității, chiar și în condițiile unei conjuncturi nefavorabile. Drept urmare, productivitatea muncii a înregistrat creșteri substanțiale în silvicultură (circa 30%), în industrie (68%) și în construcții (peste 76%). În transporturi, creșterea productivității muncii (7%) a fost comparabilă cu cea înregistrată la nivel național (circa 4%).

Cele mai ridicate creșteri ale productivității muncii au fost consemnate însă în telecomunicații (peste 194%) și în tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi (90%). Factorii care au contribuit la această evoluție au fost în principal sporirea volumului prestațiilor și dinamica favorabilă a prețurilor relative, în contextul implementării mecanismelor concurențiale, a descentralizării activităților economice și extinderii utilizării tehnologiilor informaționale, ceea ce a determinat o creștere considerabilă a valorii adăugate. De asemenea, nu trebuie să se ignore faptul că în aceste activități s-a produs o raționalizare a consumului de forță de muncă, astfel încât dinamica populației ocupate a avut un caracter instabil.

În cazul a două servicii sociale de mare importanță, finanțate de la bugetul statului (învățământ și ocrotirea sănătății), atât PIB cât și populația ocupată au avut o tendință de creștere. Dinamica productivității muncii a fost însă diferită. Astfel, în învățământ s-a conturat o tendință de creștere a valorii respectivului indicator, iar în activitatea de ocrotire a sănătății nivelul productivității muncii din anul 2000 era inferior celui din 1990, după o evoluție nu lipsită de sinuozități.

Reduceri ale PIB și productivității muncii concomitent cu creșteri ale populației ocupate au avut loc în: agricultură, comerț, activități financiar-bancare și administrație publică. În acest fel, se reflectă rolul de sector de refugiu al agriculturii pentru o parte din forța de muncă disponibilizată în procesul de restructurare a activității industriei și a altor ramuri economice.

Referitor la celelalte activități, respectivele evoluții sunt o consecință a faptului că în contextul creșterii rolului mecanismelor concurențiale în reglarea proceselor și fenomenelor economice, în dezvoltarea acestor ramuri prioritară a fost atenția acordată eliminării penuriei de forță de muncă și mai puțin creșterii eficienței aparente a utilizării resurselor umane.

1.2. Impactul reagrarizării structurii ocupaționale asupra funcționării pieței forței de muncă

Dinamicile diferențiate ale cererii de forță de muncă au condus la schimbări majore ale structurii ocupării forței de muncă. În decurs de un deceniu, sectorul industrial (industria și construcțiile) și-a redus ponderea în totalul populației ocupate cu 16,2 p.p. (de la 43,5% la 27,3%), în timp ce sectorul primar (agricultura și silvicultura) a ajuns să ofere mai mult de 41% din totalul locurilor de muncă (tabelul nr. 4).

Serviciile comerciale au înregistrat o ușoară creștere a ponderii în totalul populației ocupate (de 0,8 p.p.) reflectând în fapt o reducere a cererii de forță de

muncă într-o proporție apropiată de cea înregistrată pe ansamblul economiei naționale. Serviciile sociale și-au sporit ponderea cu peste 3 p.p., ca urmare a expansiunii cu peste 10% a capacității de ocupare a forței de muncă.

Evoluțiile relevate anterior se află, cel puțin la prima vedere, în contradicție cu tendințele de modificare a structurilor ocupaționale din țările dezvoltate, unde se asistă la o creștere continuă a ponderii serviciilor în totalul populației ocupate. În fapt, structura ocupării forței de muncă existentă în România la sfârșitul anului 2000 este sensibil diferită nu numai față de cea din țările membre ale Uniunii Europene, ci și față de cea existentă în țările central și est-europene care doresc să adere cât mai repede posibil la Uniunea Europeană. Din acest motiv, în unele lucrări de analiză a funcționării pieței forței de muncă elaborate în cadrul Comisiei Europene (*Employment in Europe*), România este tratată ca un caz aparte. Este de notat că în spațiul central și est-european, în afara României, singurele țări unde agricultura deține mai mult de 10% din totalul populației ocupate sunt Bulgaria, Polonia și Lituania.

Tabelul nr. 4

**Structura populației ocupate pe ramuri și sectoare de activitate
în România în anul 1990 și 2000**

- % -

Ramura	1990	2000
Agricultură	28,3	40,8
Silvicultură	0,7	0,5
Industrie	38,0	23,2
Construcții	5,5	4,1
Comerț – hoteluri și restaurante	6,7	10,1
Transporturi	6,2	3,8
Telecomunicații	0,9	1,1
Activități financiar-bancare	0,4	0,9
Tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi	3,4	3,1
Administrație publică	0,8	1,7
Învățământ	3,7	4,9
Sănătate	2,9	4,0
Alte ramuri	2,5	1,8
TOTAL	100,0	100,0
Agricultură și silvicultură	29,0	41,3
Industrie și construcții	43,5	27,3
Servicii comerciale	20,7	20,8
Servicii sociale	7,5	10,6

Sursa: calculat după Anuarul statistic al României, 1994 și 2001.

Proporția deosebit de ridicată a persoanelor care desfășoară activități agricole în totalul populației ocupate este necesar să fie analizată în mod nuanțat. Astfel, din totalul persoanelor ocupate în agricultură, circa un sfert (23%) sunt în

vârstă de peste 65 de ani, iar mai mult de jumătate sunt în vârstă de peste 50 de ani (tabelul nr. 5).

În aceste condiții, posibilitățile de obținere a unei productivități ridicate a muncii și de realizare a unor schimbări notabile în conținutul tehnologiilor utilizate sunt foarte reduse. Drept urmare, se ajunge la o situație aparent paradoxală, deoarece din punct de vedere numeric, în România ar exista o suprapopulație agricolă, acest fapt neînsemnând în mod automat și o valorificare a premiselor de dezvoltare de care dispune această ramură. Alături de deficiențele de dotare tehnică, un alt factor limitativ în expansiunea producției îl constituie producția foarte scăzută (de numai 35,8%) a grupelor de vârstă cu cel mai ridicat potențial productiv (25–49 ani), comparativ cu celelalte ramuri și domenii de activitate unde respectivele grupe de vârstă dețin ponderi de 70%–80%.

Tabelul nr. 5

**Structura populației ocupate pe grupe de vârstă și ramuri
ale economiei în România în anul 2000**

- % -

Ramura	15-24 ani	25-34 ani	35-49 ani	50-64 ani	65 ani și peste	Media	Mediana
Agricultură	12,3	16,3	19,5	28,9	23,0	48,1	50,1
Silvicultură	13,5	32,9	35,9	17,4	0,3	38,0	36,5
Industrie din care:	9,5	32,3	48,6	9,5	0,1	37,8	37,5
Industrie extractivă	4,7	43,5	41,4	10,4	-	37,6	35,6
Industrie prelucrătoare	10,3	31,6	49,1	8,9	0,1	37,6	37,5
Energie, gaz, apă	5,3	30,0	49,4	15,3	-	39,9	39,5
Construcții	10,1	32,2	44,0	13,4	0,3	38,3	37,6
Comerț	15,7	37,5	38,6	8,0	0,2	35,5	34,1
Hoteluri	21,5	34,2	35,9	8,4	-	34,6	33,3
Transporturi	6,9	33,3	46,6	13,0	0,2	38,8	38,1
Poștă–telecomunicații	3,8	38,5	46,0	11,7	-	38,6	37,5
Activ. financiar-bancare	4,2	38,2	44,6	13,0	-	38,7	37,6
Tranzacții imobiliare	8,2	34,8	42,8	13,1	1,1	38,6	37,5
Administrație publică	24,2	33,7	32,7	8,9	0,5	34,3	32,7
Învățământ	6,8	25,2	43,2	24,6	0,2	41,6	41,2
Sănătate	7,1	32,2	41,7	18,6	0,4	39,8	38,8
Alte ramuri	13,2	35,0	37,3	13,9	0,6	37,4	35,7
TOTAL	11,8	26,1	33,3	18,9	9,9	42,0	40,5

Sursa: Anuarul statistic al României, 2001.

În ceea ce privește ramurile neagricole, se remarcă faptul că vârsta medie a persoanelor ocupate este cuprinsă în cele mai multe cazuri în intervalul 37–39 de ani. O forță de muncă relativ îmbătrânită se întâlnește în învățământ, ocrotirea sănătății și producerea de utilități (energie, gaz, apă), iar una mai tânără în comerț, hoteluri și restaurante și administrație publică. Între factorii care determină

vârsta medie a persoanelor ocupate într-o ramură economică un rol important îl joacă cerințele de calificare. De regulă, în ramurile unde persoanele cu studii superioare dețin ponderi însemnate, vârsta medie este mai ridicată decât în cele în care personalul cu studii medii joacă un rol important în desfășurarea activității.

Ponderea foarte ridicată a agriculturii în totalul populației ocupate determină o proporție redusă a salariaților. Astfel, salariații reprezintă circa 56% din numărul total al persoanelor ocupate, mărime comparabilă cu cea consemnată în Grecia, dar cu 5–20 p.p. mai mică decât cele din Italia, Portugalia sau Spania și cu peste 30 p.p. decât cele înregistrate în Suedia sau Regatul Unit. Așa cum rezultă din datele prezentate în tabelul nr. 6, în agricultura României salariații reprezentau în anul 2000 numai 5,3% din populația ocupată, în timp ce lucrătorii pe cont propriu aveau o pondere de 48,8%, lucrătorii familiari neremunerați 45,0%, iar membrii ai cooperativelor de producție 0,9%.

În majoritatea celorlalte ramuri, ponderea salariaților este mai mare decât 92%, proporții inferioare respectivului nivel fiind înregistrate în "alte ramuri" (76,7%), comerț (81,5%), silvicultură (86,3%), construcții (88,0%), transporturi (89,4%).

Tabelul nr. 6

**Structura populației ocupate după statusul ocupațional
din România în anul 2000**

- % -

Ramura	Salariat	Patron	Lucrător pe cont propriu	Lucrător familial neremunerat	Membru al cooperativei
Agricultură	5,3	-	48,8	45,0	0,9
Silvicultură	86,3	0,3	10,9	2,5	-
Ind. din care:	97,2	0,8	1,8	0,2	-
Ind. extract.	99,9	-	0,1	-	-
Ind. prelucr.	96,7	0,9	2,1	0,3	-
EGA	99,5	0,2	0,3	-	-
Construcții	88,0	1,6	10,1	0,3	-
Comerț	81,5	8,3	8,6	1,6	-
Hoteluri	92,7	3,4	3,3	0,6	-
Transporturi	89,4	0,9	8,9	0,8	-
Poștă telecom.	99,9	-	0,1	-	-
Act. financiare	98,9	0,1	1,0	-	-
Tranz. imob.	94,3	2,3	3,4	-	-
Adm. publică	99,3	-	0,7	-	-
Învățământ	99,9	-	0,1	-	-
Sănătate	97,9	0,6	1,7	-	-
Alte ramuri	76,7	1,6	19,7	1,4	0,6
Total	56,1	1,1	23,1	19,3	0,4

Sursa: Anuarul statistic al României, 2001.

Cât privește celelalte categorii de populație ocupată, se constată că patronii dețin cele mai ridicate ponderi în comerț (8,3%), hoteluri și restaurante (3,4%),

tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi (2,3%). Lucrătorii pe cont propriu dețin ponderi de peste 8%, în "alte ramuri" (19,7%), silvicultură (10,9%), construcții (10,1%), transporturi (8,9%), comerț (8,6%), în timp ce lucrătorii familiari neremunerați dețin ponderi de peste 1% doar în silvicultură (2,5%), în comerț (1,6%) și în alte ramuri (1,4%).

Ramurile unde ponderea salariaților este sub 90% sunt exceptând transporturile, caracterizate prin niveluri ale salariilor medii nete inferioare mediei naționale (tabelul nr. 7).

Tabelul nr. 7

**Diferențierea salariilor medii nete pe principalele ramuri
ale economiei României în 1990 și 2000**

- % -

Ramura	1990	2000	Dinamica valorii relative
Total	100,0	100,0	100,0
Agricultură și silvicultură	106,1	76,0	71,6
Industrie din care:	99,1	107,3	108,3
Industrie extractivă	131,0	171,9	131,2
Industrie prelucrătoare	95,4	92,0	96,4
Energie, gaz, apă	117,4	159,3	135,7
Construcții	110,9	87,0	78,4
Comerț	87,0	70,2	80,7
Hoteluri și restaurante	84,2	64,6	76,7
Transporturi	111,4	121,1	108,7
Telecomunicații	89,2	167,5	187,8
Activități financiar-bancare, tranzacții imobiliare și servicii pentru întreprinderi	94,1	143,3	152,3
Administrație publică	112,1	142,3	126,9
Învățământ	96,5	95,7	99,2
Sănătate	96,5	82,0	85,0
Raport maxim/minim	155,6	266,1	x

Sursa: *Anuarul statistic al României, 1994 și 2001.*

Dintre ramurile în care salariații dețin mai mult de 96% din totalul populației ocupate doar industria prelucrătoare, învățământul și ocrotirea sănătății oferă salarii mai mici decât salariul mediu înregistrat pe ansamblul economiei naționale.

În perioada 1990–2000 s-a accentuat diferențierea salariilor medii nete la nivelul ramurilor, fapt reflectat de creșterea raportului dintre valoarea maximă și cea minimă de la 155,6% în 1990 la 266,1% în 2000. În decursul acestei perioade creșteri accelerate ale salariului mediu net s-au produs în ramuri în care există monopoluri naturale (industrie extractivă, producerea de utilități – energie, gaz, apă -, telecomunicații), grad ridicat de sindicalizare (transporturi), precum și în activitățile financiar-bancare. Sporuri mai lente ale salariului mediu net s-au produs în ramuri cu un grad ridicat în ceea ce privește expunerea la acțiunea mecanismelor concurențiale (agricultură și silvicultură, industria prelucrătoare,

construcții, comerț, hoteluri și restaurante) sau supuse unor restricții bugetare (învățământ, ocrotirea sănătății).

Cele arătate anterior duc la concluzia că, pe parcursul primului deceniu al derulării reformei economice, funcționarea pieței forței de muncă a fost marcată de crearea și apoi de extinderea unor forme de monopoluri și monopsonuri. Respectiv distorsiuni au determinat o serie de blocaje ale cererii de forță de muncă. Totodată s-au inhibat multe dintre stimulentele creșterii calitative a ofertei de forță de muncă. Din acest motiv, în studierea pieței forței de muncă nu se poate omite relevarea caracteristicilor dezechilibrelor dintre cerere și ofertă.

1.3. Caracteristici ale șomajului

Derularea procesului de tranziție la economia de piață a avut printre consecințe și apariția șomajului a cărei pondere în totalul populației active, așa cum rezultă din datele furnizate de Balanța forței de muncă, a fost de 3% în decembrie 1991, de 8,2% în decembrie 1992, de 10,4% în decembrie 1993, de 10,9% în decembrie 1994, de 9,5% în decembrie 1995, de 6,6% în decembrie 1996, de 8,9% în decembrie 1997, de 10,4% în decembrie 1998, de 11,5% în decembrie 1999 și de 10,5% în decembrie 2000.

Simpla citire a evoluției ratei șomajului poate duce la concluzii care ignoră realitatea economică. Respectivul indicator este necesar să fie corelat cu dinamica populației active. Astfel, o reducere a populației active mai intensă decât cea a populației ocupate, așa cum s-a întâmplat în perioada 1995–1996, poate contribui la o reducere a șomajului. În aceste condiții se asistă la o aparentă estompare a dezechilibrelor "vizibile" ale pieței forței de muncă reprezentate de șomeri și o creștere a dezechilibrelor "invizibile" reprezentate de persoanele descurajate.

Analiza structurii pe sexe a șomajului relevă o continuă descreștere a ponderii femeilor de la 61,8% în 1991 la 46,8% în 1999. Se reflectă în mod indirect faptul că, în cadrul primului val de disponibilizări, femeile au fost primele vizate. Apoi, pe măsură ce restructurarea industriei a avansat și s-au creat noi locuri de muncă în sectorul terțiar, în mod relativ forța de muncă masculină a întâmpinat probleme tot mai mari de adaptare la noul model de funcționare a pieței forței de muncă.

De asemenea, s-au produs modificări și în ceea ce privește structura pe vârste a șomerilor. Proporția tinerilor (sub 25 de ani) a fost de 43,8% în decembrie 1995, de 50,3% în decembrie 1999, de 46,1% în decembrie 1997, de 44,6% în decembrie 1998, de 38,9% în decembrie 1999. Evoluția respectivelor ponderi relevă existența unei relații de inversă proporționalitate între modificarea ratei șomajului și proporția acestui fenomen în rândul tinerilor.

Este un rezultat al faptului că, în cursul perioadelor de relansare a activității economice, persoanele care au avut o anumită experiență profesională își găsesc cu mai multă ușurință un loc de muncă în comparație cu cele aflate la începutul

vieții active. În timpul recesiunii, reducerea cererii de forță de muncă are drept rezultat o creștere a numărului șomerilor și implicit o sporire a proporției grupelor de vârstă de peste 25 de ani.

O relație de inversă proporționalitate se manifestă și între rata și durata medie a șomajului. Astfel, durata medie a șomajului era de 14,57 luni în decembrie 1995, de 15,00 luni în decembrie 1996, de 13,73 luni în decembrie 1997, de 13,81 luni în decembrie 1998 și de 13,16 luni în decembrie 1999.

Scăderea duratei medii a șomajului în perioada analizată poate fi apreciată doar parțial ca un fenomen pozitiv. Și în cazul altor țări, în cursul unor procese de reajustări structurale, creșterea ratei șomajului, datorită valurilor de disponibilizări, a determinat o diminuare pe termen scurt a duratei medii a șomajului.

Se poate aprecia că simpla diminuare a duratei medii nu înseamnă în mod automat o atenuare a problemelor legate de șomajul de lungă durată.

Faptul că durata medie a șomajului a depășit 12 luni în intervalul de timp analizat și că ponderea în totalul șomerilor a celor care nu își găsesc un loc de muncă de peste 1 an a fost cuprinsă între 43,8% și 50,2%, iar a celor aflați în această ipostază de peste 2 ani, între 21,4% și 29,7%, relevă apariția unui fenomen cu puternice implicații negative pentru funcționarea economiei în general și a pieței forței de muncă în special, prin costurile sale deopotrivă economice și sociale și anume șomajul de lungă și foarte lungă durată. Această tendință nu este specifică numai pentru România, ci este prezentă și în alte țări central și est-europene și reprezintă o severă restricție în procesul de adoptare a ofertei de forță de muncă și a întreprinderilor la cerințele unui mediu intern și extern cu un grad sporit de turbulență.

Datele prezentate anterior arată că în România componenta structurală a șomajului este importantă. Ea este mai pregnant pusă în evidență în perioadele de *boom*, estompându-se atunci când economia se află în recesiune. În aceste condiții, pentru limitarea proporțiilor șomajului este necesară promovarea de către autoritățile publice atât a unei politici de susținere a cererii agregate, cât și a unui set de politici active ale pieței forței de muncă menite să determine mobilizarea și creșterea gradului de adaptabilitate al ofertei de forță de muncă.

Asemenea soluții au fost elaborate și aplicate în țările dezvoltate. În acest sens experiența acumulată de statele membre ale Uniunii Europene în perioada 1990–2000, pe care o vom analiza în continuare, este deosebit de relevantă.

2. Caracteristici ale funcționării pieței forței de muncă în Uniunea Europeană în perioada 1990-2000

2.1. Corelația productivitate – ocupare a forței de muncă

Ultimul deceniu al secolului al XX-lea a însemnat pentru țările care fac actualmente parte din Uniunea Europeană o profundă remodelare a funcționării pieței forței de muncă. Având în vedere dinamica PIB a populației ocupate și a

productivității muncii, perioada respectivă poate fi împărțită în două subperioade și anume: a) 1990-1994 și b) 1994-2000.

În primul interval de timp se poate vorbi de existența unei stări de recesiune, definită mai cu seamă prin reducerea posibilităților de ocupare a forței de muncă. Nivelul PIB a manifestat cu puține excepții, o tendință de creștere, astfel încât productivitatea muncii a sporit continuu. În aceste condiții, s-a vehiculat mai cu seamă în analiza evoluției economiei Uniunii Europene conceptul de “creștere economică” fără crearea de noi locuri de muncă (*jobless growth*). Respectiva construcție teoretică oferă o explicație plauzibilă atât pentru evoluția economiei pe ansamblul Uniunii Europene, cât și pentru un număr de 7 țări (Belgia, Danemarca, Germania, Spania, Italia, Portugalia și Regatul Unit). În statele respective, ritmul mediu anual de creștere a fost cuprins între 0,9 și 2,1% în cazul PIB și între -0,4 și -1,5% în cazul populației ocupate (tabelul nr. 8). În Franța, efectivele de populație ocupată erau practic egale cu cele din 1990, în condițiile unui ritm lent de creștere al PIB (0,9%).

În Austria, Grecia și Olanda ritmul anual de creștere al populației ocupate a fost pozitiv, fiind cuprins între 0,2 și 0,6%, pe fondul unei expansiuni moderate a PIB.

Luxemburgul și Irlanda constituie o primă excepție de la regulă, în sensul că ritmul anual de creștere al populației ocupate a fost de 0,8% ca efect al unor ritmuri robuste de creștere a PIB (5,9% și respectiv 3,4%).

Cea de-a doua excepție de la regulă au constituit-o Finlanda și Suedia care au fost confruntate cu o reducere a PIB în termeni reali ca urmare a unor șocuri externe. Intensitatea reducerii cererii de forță de muncă a fost mai mare decât cea a PIB, astfel încât ritmul mediu anual de creștere a productivității sociale a muncii a fost printre cele mai ridicate în cadrul celor 15 țări pentru care efectuăm analiza. În perioada respectivă, cele două țări se pregăteau să adere la Uniunea Europeană, iar creșterea productivității muncii, chiar și în condițiile unei reduceri semnificative a PIB, reflectă efectul adoptării unor măsuri pentru creșterea competitivității, condiție esențială pentru a beneficia de avantajele integrării într-o structură economică suprastatală bazată pe mecanisme concurențiale.

Tabelul nr. 8

Indicatori ai relației productivitate - ocupare a forței de muncă în țările membre ale Uniunii Europene în perioada 1990-1994 și 1994-2000

Țara	1990-1994			1994-2000		
	A	B	C	A	B	C
Total UE	1,3	-0,5	1,8	2,6	1,2	1,4
Belgia	1,2	-0,4	1,6	2,7	1,0	1,7
Danemarca	1,8	-0,9	2,7	2,7	1,1	1,6
Germania	2,1	-0,4	2,5	1,8	0,3	1,5
Grecia	1,0	0,5	0,5	3,1	0,6	2,5

Țara	1990-1994			1994-2000		
	A	B	C	A	B	C
Spania	1,2	-1,0	2,2	3,6	2,7	0,9
Franța	0,9	0,0	0,9	2,1	1,1	1,0
Irlanda	3,4	0,8	2,6	9,5	5,4	3,9
Italia	0,9	-0,7	1,6	2,0	0,7	1,3
Luxemburg	5,9	0,8	5,1	5,8	2,1	3,6
Olanda	2,1	0,6	1,5	3,5	2,5	1,0
Austria	2,1	0,2	1,9	2,4	0,5	1,9
Portugalia	1,5	-0,5	1,0	3,5	0,2	3,3
Finlanda	-1,7	-4,6	2,9	4,9	2,4	2,5
Suedia	-0,2	-3,0	2,8	3,0	0,9	2,1
Regatul Unit	1,3	-1,5	2,8	2,8	1,4	1,4

Notă: A = ritmul mediu anual de creștere a PIB.

B = ritmul mediu anual de creștere a populației ocupate.

C = ritmul mediu anual de creștere a productivității muncii.

Sursa: calculat după dr. Steliana Perț - *Ocuparea forței de muncă din perspectiva racordării la coordonatele Strategiei europene pentru ocupare (SEO) - o abordare globală*, în: *Probleme economice*, vol. 7-8-9/2002, CIDE, București.

Examinarea datelor aferente perioadei 1994-2000 arată că relansarea activității economice a determinat mutații semnificative ale relației productivitate - ocupare a forței de muncă. Mărirea ritmului de creștere a PIB a fost însoțită de o expansiune a ocupării forței de muncă pe fondul unei moderări a creșterii productivității muncii. Cu alte cuvinte, răspunsul cererii de forță de muncă la reluarea creșterii PIB a fost viguros, ceea ce a făcut pe analiștii OECD să vorbească despre “mașina europeană de creat locuri de muncă”. Este de notat că respectivele evoluții favorabile au avut loc pe fondul unei moderări a creșterii salariale în termeni nominali, ceea ce a permis ținerea sub control a presiunilor inflaționiste. Această situație a fost și un efect al Uniunii Economice și Monetare care a oferit un cadru macroeconomic în care restricțiile aplicate creșterilor salariale au devenit o parte a acordurilor pe termen lung între partenerii sociali destinate unei mai bune funcționări a pieței forței de muncă. De asemenea, au avut loc modificări importante ale relației dintre tendința de creștere a ocupării forței de muncă și dinamica PIB potențial. Tendința de creștere a ocupării forței de muncă în cursul *boom*-ului din anii '90 a fost mai accentuată comparativ cu evoluțiile din anii '80. Drept urmare, decalajul dintre nivelul real și nivelul tendențial al ocupării forței de muncă a fost mai mic în anii '90 comparativ cu anii '80.

Între 1993 și 1997, pe ansamblul Uniunii Europene, PIB s-a situat cu circa 0,9% sub nivelul tendențial. Deși creșterea PIB s-a accelerat după 1997, nivelul real al acestui indicator s-a situat sub nivelul tendențial până în anul 1999.

Studii empirice relevă faptul că în perioada 1990–2000, când PIB a sporit, dar s-a situat sub nivelul tendențial, s-a înregistrat o creștere a ofertei de forță de muncă de o intensitate comparabilă cu cea din perioada 1970–1989. Rata de

ocupare a forței de muncă a sporit mai rapid, iar rata șomajului s-a redus simțitor. Atunci când nivelul efectiv realizat al PIB a fost mai ridicat decât nivelul tendențial, creșterea ofertei de forță de muncă și cea a populației ocupate a fost mai intensă (în perioada 1990–2000 comparativ cu intervalul 1970–1989). Reducerea ratei șomajului a avut intensități apropiate în ambele perioade.

Între factorii care au generat un răspuns rapid al cererii de forță de muncă la variațiile ciclice ale outputului, extinderea contractelor de muncă pe perioade de timp determinate a ocupat un loc important. În acest fel au fost reduse, pe termen scurt, o serie de rigidități ale pieței forței de muncă, iar creșterea economică a putut să devină mai muncă-intensivă fără ca acest lucru să însemne o sacrificare a creșterii productivității muncii. Spre deosebire de anii '80 când creșterea productivității orare a muncii se află într-o corelație negativă cu creșterea ocupării forței de muncă, în anii '90 între cei doi indicatori s-a stabilit o corelație pozitivă.

Extinderea contractelor de muncă pe perioade de timp determinate trebuie privită cu prudență, deoarece pot apărea reduceri ale posibilităților de ocupare a forței de muncă prin retrageri precipitate de pe piața forței de muncă a unor categorii de persoane active, ceea ce poate duce pe termen lung la deteriorarea performanțelor legate de utilizarea capitalului uman.

2.2. Strategia europeană a ocupării forței de muncă. Etapă de elaborare. Obiective

Evoluțiile favorabile în ceea ce privește funcționarea pieței forței de muncă reprezintă un rezultat atât al relansării restricțiilor privind creșterea productivității muncii, cât și al unor schimbări majore operate în cadrul instituțional, cu scopul de a asigura creșterea gradului de ocupare a persoanelor în vârstă de muncă și creșterea calității locurilor de muncă.

Astfel, pornindu-se de la experiența anilor '70 și '80, când rata șomajului s-a menținut la niveluri ridicate, în 1994 a fost lansată la Essen **Strategia de ocupare a forței de muncă**. De asemenea, a fost elaborată "Carta albă asupra creșterii economice, competitivității și ocupării forței de muncă".

În iunie 1997, prin semnarea **Tratatului de la Amsterdam**, s-a statuat prin articolul 128 că "ocuparea deplină a forței de muncă reprezintă unul dintre aspectele principale ale politicii Uniunii Europene".

Pe această bază, în noiembrie 1997 a fost concepută la Summitul de la Luxemburg, **Strategia europeană a ocupării forței de muncă**, recunoscându-se faptul că șomajul reprezintă o amenințare comună pentru țările membre. În vederea creșterii gradului de utilizare a forței de muncă, s-a optat pentru un mix de politici orientate atât pe latura ofertei, cât și pe latura cererii de forță de muncă. În același timp, țările membre au fost de acord să se supună unei verificări anuale a progreselor realizate în domeniul utilizării forței de muncă și ajustarea priorităților de către organisme specializate ale Comisiei Europene. S-a transferat astfel un model de coordonare, care a fost folosit cu succes la pregătirea Uniunii

Economice și Monetare în domeniul politicilor legate de ocuparea forței de muncă, unde practicile și actorii implicați sunt mult mai diversificate.

Implementarea **Strategiei europene** a început prin elaborarea **Liniilor directoare pentru ocuparea forței de muncă (Employment Guidelines)** din 1998. În acest fel s-a generat un proces care necesită asumarea unor obligații politice clare de către toate țările participante.

Consiliul European de la Lisabona din luna martie 2000 a stabilit noi obiective strategice, astfel încât Uniunea Europeană să devină cea mai dinamică și mai competitivă economie bazată pe cunoaștere. Pe această bază se poate asigura o creștere economică durabilă și implicit ocuparea deplină a forței de muncă, o calitate mai bună a locurilor de muncă, precum și o mai mare coeziune socială.

S-a stabilit ca obiectiv atingerea în anul 2010 a unei rate de ocupare a populației totale în vârstă de muncă (15–64 de ani) de 70% și de cel puțin 60% în cazul populației feminine în vârstă de muncă în cele 15 țări membre ale Uniunii Europene la data adoptării deciziei. De asemenea, s-a relevat importanța modernizării protecției sociale și a incluziunii sociale. Pentru realizarea acestor cerințe s-a considerat necesar să se acționeze pentru:

- a) o justă remunerare a muncii;
- b) asigurarea durabilității sistemelor de protecție socială;
- c) dezvoltarea sistemelor europene de educație și formare profesională atât pentru asigurarea adaptării la caracteristicile unei societăți bazate pe cunoaștere, cât și pentru îmbunătățirea calității locurilor de muncă. În acest sens, s-a recomandat statelor membre o creștere substanțială a investiției per capita în resursele umane, precum și intensificarea eforturilor pentru extinderea utilizării tehnologiilor informaționale în cadrul procesului educațional.

La Consiliul European de la Santa Maria de Fereira din luna iunie 2000 s-a adresat partenerilor sociali invitația de a juca un rol mult mai proeminent în definirea, implementarea și evaluarea liniilor directoare ale ocupării forței de muncă dependente de aceștia, mai cu seamă în ceea ce privește modernizarea organizării muncii, învățarea continuă și creșterea ratei de ocupare a forței de muncă, în special în cazul femeilor.

În cursul anului 2000 s-a instituit practica elaborării de recomandări anuale către statele membre. Acestea sunt adoptate de Consiliul European la propunerea Comisiei Europene, iar statele membre trebuie să răspundă respectivelor recomandări în cadrul Planurilor anuale de acțiune în domeniul ocupării forței de muncă. Totodată, în cadrul **Strategiei europene a ocupării forței de muncă** au fost introduse noi obiective orizontale pentru a facilita obținerea ocupării depline concomitent cu creșterea calității locurilor de muncă.

Consiliul European de la Nisa din luna decembrie 2000 a aprobat **Agenda socială europeană** în care se arată că asigurarea ocupării depline a forței de muncă este condiționată de politici ambițioase referitoare la creșterea ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă, reducerea dezechilibrelor economice în profil teritorial, diminuarea inegalităților de acces pe piața forței de muncă și îmbunătățirea calității locurilor de muncă.

În fapt, Consiliile Europene de la Lisabona și Nisa au lansat un proces de coordonare deschisă în domeniul incluziunii sociale, aflat într-o puternică intercon condiționare cu creșterea ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă.

În cadrul Consiliului European de la Stockholm din luna martie 2001 s-au stabilit obiective intermediare ale **Strategiei europene de ocupare a forței de muncă** pentru anul 2005, respectiv o rată de ocupare de 67% în cazul populației totale în vârstă de muncă și de 57% în cazul populației feminine în vârstă de muncă. De asemenea, s-a fixat drept obiectiv pentru anul 2010 o rată de ocupare de 50% în cazul persoanelor din grupa de vârstă de 55–64 ani. S-a insistat asupra faptului că atingerea obiectivului de ocupare deplină nu implică doar crearea de noi locuri de muncă, ci și o îmbunătățire a calității locurilor de muncă. Totodată, s-a arătat că modernizarea pieței forței de muncă și mobilitatea forței de muncă trebuie să fie încurajate pentru a se permite o mai mare adaptabilitate la schimbările din economie și societate.

Ulterior, la Consiliul European de la Goteborg din luna iunie 2001 s-a relevat faptul că asigurarea dezvoltării durabile implică o coordonare între politicile sociale de ocupare a forței de muncă, de protecție a mediului înconjurător și reformelor economice, motiv pentru care s-a lansat invitația ca țările membre să elaboreze strategii de dezvoltare durabilă. Respectivele strategii ar trebui să includă și promovarea ocupării forței de muncă în domeniul protecției mediului înconjurător. Sinergia care rezultă din aplicarea politicilor de susținere a ocupării forței de muncă și respectiv de protecție a mediului înconjurător este necesar să fie puse în evidență și utilizate în mod practic. Conform celor de mai sus, s-ar putea crea condițiile pentru o abordare integratoare și o sporire a coerenței politicilor naționale în domeniul utilizării forței de muncă. Pentru aceasta fie s-au înființat noi agenții specializate, fie au fost restructurate cele existente (de exemplu, serviciile publice de ocupare a forței de muncă). În același timp, a fost stimulată implicarea și a altor actori sociali în implementarea **Planurilor naționale de acțiune**. Autoritățile locale și regionale au devenit parteneri tot mai importanți în introducerea politicilor de ocupare a forței de muncă.

2.3. Impactul aplicării *Strategiei europene de ocupare* asupra funcționării pieței forței de muncă

În cursul intervalului de timp care s-a scurs de la Consiliul European ținut la Luxemburg, aplicarea strategiei de ocupare a forței de muncă a dus la o serie de rezultate pozitive. Astfel, populația ocupată a crescut la nivelul Uniunii Europene cu peste 10 milioane de persoane (de la 157,5 milioane în 1997 la 167,8 milioane

În 2001) în timp ce populația activă a crescut cu circa 5 milioane de persoane în aceeași perioadă (de la 166,2 milioane la 171,1 milioane). În mod corespunzător, numărul șomerilor a scăzut cu mai mult de 4 milioane. De asemenea, a fost redusă incidența șomajului structural. Rata șomajului care nu accelerează inflația (NAIRU) a scăzut între 1997 și 2001 cu 1,4% pe ansamblul Uniunii Europene. Concomitent s-a înregistrat o reducere cu 1,6% a ratei șomajului de lungă durată.

Scăderea ratei șomajului nu poate fi asociată numai cu conjunctura economică favorabilă, aceasta deoarece rata de ocupare ajustată, ținând cont de variațiile ciclice ale outputului, a avut o tendință de creștere concomitent cu creșterea ratei de activitate. Totodată, s-au produs numeroase transformări calitative în ceea ce privește nivelul profesional al populației ocupate. Proporția persoanelor slab calificate în totalul populației în vârstă de muncă s-a redus cu 10 p.p. în comparație cu anul 1996.

Rezultatele pozitive pot fi explicate prin faptul că în timp, **Strategia europeană a ocupării** și-a deplasat prioritățile de la combaterea șomajului de lungă durată spre o viziune pe termen lung asupra cererii de noi locuri de muncă viabile, atât în domeniile tradiționale cât și în activități în care sunt utilizate pe scară largă tehnologii principial noi. În contextul apariției unei penurii de forță de muncă în domeniile legate de noile tehnologii **învățarea continuă** constituie o soluție pentru creșterea ocupării forței de muncă. Se observă că există o anumită corelație între creșterea nivelului educațional și calificational al populației în vârstă de muncă. Între 1997 și 2000 ponderea populației în vârstă de 25–64 ani care lua parte la procese de educație sau de pregătire profesională a crescut de la 6,6% la 8,2%. De asemenea, ponderea celor care au absolvit cel puțin cursurile secundare a crescut de la 56,3% la 60,3%.

Pentru atingerea acestui obiectiv au fost întreprinse reforme la toate nivelurile instituționale, fiind vizate managementul, modalitățile de finanțare și conținutul programelor de studiu.

Eforturi semnificative au fost depuse pentru demararea unui proces de pregătire profesională continuă a lucrătorilor prin legiferarea dreptului la un număr minim de ore de pregătire profesională calificată și a obligației patronilor de a asigura o pregătire profesională continuă. În acest context s-au realizat unele progrese în facilitarea recunoașterii îmbunătățirii pregătirii profesionale obținute în mod nonformal la locul de muncă.

Cu toate aceste progrese, învățarea continuă este încă departe de a fi o realitate pentru toate țările membre ale Uniunii Europene. Rata abandonului școlar se menține încă ridicată, fiind în medie de 19%. De regulă, acest fenomen este mai intens în rândul femeilor. Experiența din ultimii ani arată că pentru reducerea incidenței acestui fenomen negativ este necesară o îmbunătățire a sistemelor de monitorizare și evaluare a funcționării sistemelor de pregătire.

Deoarece procesul de învățare continuă nu este încă o realitate evidentă în toate țările membre, iar polarizarea calificării a tins să se accentueze, s-au adoptat măsuri pentru creșterea incluziunii sociale.

Pentru realizarea acestui deziderat s-a acționat pe două căi și anume:

- a) reforma serviciilor publice de ocupare a forței de muncă în paralel cu creșterea ponderii măsurilor active în totalul cheltuielilor alocate pentru funcționarea pieței forței de muncă. Astfel, obiectivul ca 20% dintre șomeri să beneficieze de pe urma măsurilor active a fost în linii mari îndeplinit. În acest cadru a fost elaborat **conceptul de nou început** aplicabil persoanelor aflate în șomaj pe perioade mai mici de 6–12 luni. S-a oferit șomerilor posibilitatea de a urma cursuri de recalificare sau ajutoare financiare pentru demararea unei activități pe cont propriu.

Din experiența acumulată, a rezultat că programele de pregătire profesională sunt eficiente numai dacă sunt adresate unor grupuri-țintă, cum ar fi femeile care reintră pe piața forței de muncă sau imigranții ce posedă un nivel ridicat de educație. Subvenționarea locurilor de muncă nu a dat rezultate concludente, iar acordarea de ajutoare financiare pentru începerea unei activități pe cont propriu a dus la rezultate pozitive, deși posibilitatea de aplicare pe scară largă este limitată. În același timp asistența acordată șomerilor pe parcursul căutării unui loc de muncă s-a dovedit a fi benefică.

- b) elaborarea și implementarea unor politici adresate grupurilor dezavantajate prin abordări mai personalizate. Chiar dacă șomajul în rândul persoanelor dezavantajate (tineri, persoane cu handicap, minorități etnice) se menține la un nivel ridicat, se apreciază că acest tip de măsuri active au împiedicat o accentuare a decalajului între grupurile de șomeri relativ avantajate și cele dezavantajate în contextul relansării puternice a cererii de forță de muncă. De asemenea, a reieșit faptul că oricât de personalizate ar fi aceste măsuri, pentru a se dovedi eficiente, ele trebuie să fieacompaniate de o abordare mai largă a conceptului de incluziune socială.

Strategia europeană de ocupare a forței de muncă a avut un impact pozitiv asupra **creșterii egalității de șanse între sexe**. S-au inițiat numeroase măsuri în acest sens, dar gradul de implementare a fost diferit, astfel că există un decalaj considerabil între țările din nordul și cele din sudul Uniunii Europene. În același timp au fost inițiate măsuri pentru reconcilierea vieții active cu viața de familie. Pe această bază decalajul pe sexe în ceea ce privește ocuparea forței de muncă a scăzut de la 19,7% în 1997 la 18% în 2001.

Atragerea de noi categorii de populație în vârstă de muncă a fost facilitată și de **modernizarea organizării muncii**, pentru a se crește adaptabilitatea agenților economici la un mediu extern tot mai dinamic. În principal este vorba de extinderea formelor atipice de ocupare sub aspectul fie al duratei contractelor de muncă, fie al duratei timpului de muncă. După consultări ample între partenerii sociali, au fost adoptate o serie de acte normative care să faciliteze acest proces.

Ultimii ani au relevat că reducerea timpului de muncă nu mai constituie un mijloc de redistribuire a cererii de forță de muncă și implicit de creștere a ocupării forței de muncă. Concomitent cu creșterea ponderii contractelor de muncă pe

durată determinată și a muncii cu timp parțial, s-a acordat o deosebită atenție și asigurării echilibrului între flexibilitatea și siguranța locurilor de muncă.

În acest domeniu s-au obținut unele rezultate pozitive în ceea ce privește condițiile de sănătate și siguranță. Cu toate acestea, există încă mulți lucrători care se confruntă cu fenomenul precarizării locurilor de muncă. De asemenea, există serioase lacune în aplicarea în practică a modernizării organizării muncii în sens larg, dezvoltării continue a calificărilor și competențelor acordându-li-se doar o atenție sporadică.

Accelerarea proceselor de modernizare a organizării muncii necesită o puternică implicare a partenerilor sociali. Din acest motiv la Summiturile Uniunii Europene de la Laeken (2001) și Barcelona (2002) s-au făcut câteva recomandări în acest sens.

Strategia europeană de ocupare a forței de muncă a acordat o atenție deosebită relației care apare între nivelul impozitării pe de o parte și crearea și menținerea locurilor de muncă pe de altă parte. Pentru a se stimula creșterea ocupării, toate statele și-au propus o reducere a impozitării forței de muncă. Reducerea fiscalității a fost orientată pe latura cererii în Belgia, Franța, Italia și Austria, și pe latura ofertei în Danemarca, Grecia, Irlanda, Spania, Portugalia și Suedia. O orientare combinată atât pe latura cererii, cât și pe latura ofertei a fost adoptată în Olanda, Finlanda și Regatul Unit. În unele țări compensarea parțială a pierderilor de venituri bugetare datorate reducerii impozitării forței de muncă s-a făcut prin creșterea taxelor ecologice sau a celor aplicate consumurilor energetice.

Experiența acumulată arată că efectul reducerii fiscalității asupra ocupării forței de muncă este dependent nu numai de intensitatea degrevărilor operate, ci și de îmbunătățirea instrumentelor fiscale utilizate. Rezultate pozitive s-au obținut și în cazul scăderii contribuțiilor pentru asigurările sociale în cazul unor grupuri-țintă, cum ar fi: lucrătorii cu salarii mici, lucrătorii vârstnici, femeile care au copii în îngrijire, șomerii de lungă durată.

Performanțele obținute de cele 15 țări în implementarea **Strategiei de ocupare a forței de muncă** sunt și ele diferite. Astfel, între 1997 și 2000 populația ocupată pe ansamblul Uniunii Europene a sporit cu 5,1% (tabelul nr. 9), sporuri mai lente cuprinse între 3,1% și 4,4% fiind înregistrate în Austria, Danemarca, Germania, Regatul Unit, Italia, Grecia, Belgia. Creșteri relative apropiate de media comunitară (5,2%-6,3%) au fost consemnate în Franța, Finlanda, Suedia, Portugalia. Țările unde indicele ocupării forței de muncă a înregistrat cele mai ridicate valori au fost Olanda (108,5%), Luxemburg (110,1%), Spania (110,9%) și Irlanda (118,8%).

În cadrul celor trei sectoare, se constată dinamici sensibil diferite ale cererii de forță de muncă. Astfel, în sectorul primar populația ocupată s-a redus în toate țările membre, cu excepția Belgiei și a Greciei. Fenomenul a fost mai accelerat în Danemarca, Italia, Finlanda, Olanda, Regatul Unit. Scăderea numărului persoanelor ocupate în sectorul primar este generată de modificările substanțiale

aduse tehnologiilor utilizate în agricultură, pe de o parte, și de procesul de îmbătrânire demografică din mediul rural, pe de altă parte.

În sectorul industrial, s-a înregistrat în general o creștere a cererii de forță de muncă, cu excepția Germaniei. Într-un număr de șapte țări (Belgia, Danemarca, Franța, Italia, Grecia, Regatul Unit, Luxemburg) indicii ocupării forței de muncă în sectorul industrial s-a situat în apropierea celui consemnat la nivel comunitar. Cele mai bune performanțe în crearea de noi locuri de muncă în sectorul industrial au fost înregistrate în Spania și Irlanda.

Tabelul nr. 9

**Indicii sectoriali ai populației ocupate în țările membre
ale Uniunii Europene, în perioada 1997–2000**

- % -

Țara	Total	Sectorul primar	Sectorul industrial	Sectorul terțiar
Belgia	104,4	109,4	101,4	105,2
Danemarca	103,1	88,0	100,5	104,8
Germania	103,5	95,8	99,5	106,5
Grecia	103,9	102,8	100,0	105,9
Spania	110,9	95,1	115,9	110,6
Franța	105,2	94,5	101,3	105,8
Irlanda	118,8	95,0	121,3	121,3
Italia	103,7	88,9	101,3	106,1
Luxemburg	110,1	90,1	100,3	114,2
Olanda	108,5	66,8	103,8	110,7
Portugalia	106,3	94,1	103,6	110,5
Austria	103,1
Finlanda	105,8	92,6	107,3	106,6
Suedia	105,8	98,5	104,5	106,2
Regatul Unit	103,6	81,8	100,9	106,5
Total UE	105,1	94,4	101,3	107,4

Sursa: calculat după dr. Steliana Peț - Ocuparea forței de muncă din perspectiva racordării la coordonatele Strategiei europene pentru ocupare (SEO) - o abordare globală, în: Probleme economice, vol. 7-8-9/2002, CIDE, București.

Sectorul terțiar a constituit și în această perioadă un veritabil motor al ocupării forței de muncă. Pe ansamblul Uniunii Europene, numărul persoanelor ocupate în activitate a sporit cu 7,4%. Creșteri mai rapide au fost înregistrate în Portugalia (10,5%), Spania (10,6%), Olanda (10,7%), Luxemburg (14,2%) și Irlanda (21,3%).

Diferențierea ritmurilor de creștere a determinat o serie de modificări ale structurii sectoriale a populației ocupate. Sensul respectivelor modificări atât pe ansamblul Uniunii Europene, cât și într-un număr de 11 țări, a fost cel al terțIALIZĂRII. Excepțiile de la regulă au fost dezindustrializarea în cazul Belgiei, reindustrializarea în cazul Spaniei și dezagrării în cazul Irlandei și Finlandei (tabelul nr. 10).

La nivelul Uniunii Europene mărirea coeficientului intensității modificării structurii sectoriale a ocupării forței de muncă a fost de 1,87%, iar cea a transferului intersectorial de ponderi de 1,5%, valori mai ridicate fiind înregistrate în Irlanda, Olanda, Portugalia, Luxemburg, Regatul Unit.

Creșterea rolului serviciilor în ocuparea forței de muncă este o consecință a acțiunii mai multor factori cum ar fi: extinderea utilizării tehnologiilor informaționale, descentralizarea activității economice etc. Un rol important a revenit aplicării unor măsuri de politici active ale pieței forței de muncă și de dezvoltare a spiritului antreprenorial, care s-au concretizat în crearea de noi locuri de muncă în domeniul serviciilor în țări precum: Franța, Belgia, Germania, Finlanda, Suedia. O parte importantă a noilor locuri de muncă s-au dovedit a fi viabile.

Cu toate aceste progrese, se apreciază că potențialul sectorului de servicii de ocupare a forței de muncă nu a fost pe deplin valorificat, datorită existenței unor blocaje atât pe latura cererii, cât și pe latura ofertei. De asemenea, nu s-a reușit să se construiască un sistem de indicatori care să cuantifice în mod corespunzător efectul măsurilor de stimulare a spiritului antreprenorial asupra creării de noi locuri de muncă.

Tabelul nr. 10

Intensitatea modificării structurii sectoriale a ocupării forței de muncă în unele țări membre ale Uniunii Europene, în perioada 1997–2000

- % -

Țara	Cims (%)	Tp (%)	Sensul modificării
Belgia	0,93	0,7	Dezindustrializare
Danemarca	1,47	1,2	Terțializare
Germania	1,85	1,4	Terțializare
Grecia	1,44	1,1	Terțializare
Spania	1,71	1,3	Reindustrializare
Franța	1,74	1,4	Terțializare
Irlanda	2,24	1,8	Dezagrarizare
Italia	1,84	1,5	Terțializare
Luxemburg	3,57	2,7	Terțializare
Olanda	2,97	2,4	Terțializare
Portugalia	2,73	2,2	Terțializare
Finlanda	1,10	0,9	Dezagrarizare
Suedia	0,62	0,5	Terțializare
Regatul Unit	2,59	2,0	Terțializare
Total UE	1,87	1,5	Terțializare

Notă: Cims = coeficientul intensității modificărilor structurale.

Tp = transferul intersectorial de ponderi.

Sursa: calculat după dr. Steliana Perț - *Ocuparea forței de muncă din perspectiva racordării la coordonatele Strategiei europene pentru ocupare (SEO) - o abordare globală*, în: *Probleme economice*, vol. 7-8-9/2002, CIDE, București.

2.4. Direcții de acțiune pentru reforma pieței forței de muncă în cadrul Uniunii Europene

Aplicarea **Strategiei europene de ocupare a forței de muncă** a dus, așa cum s-a arătat anterior, la o serie de îmbunătățiri ale funcționării pieței forței de muncă (scăderea ratei șomajului, creșterea ratei de ocupare a femeilor în vârstă de muncă, sporirea ponderii locurilor de muncă sciento- sau informațional-intensive în totalul populației ocupate). În ciuda acestor progrese, se înregistrează încă o serie de slăbiciuni structurale, concretizate în nivelul ridicat al ratei șomajului, dublu comparativ cu cel din SUA.

Rata de ocupare a persoanelor active vârstnice (55–64 ani) s-a menținut la un nivel de 37,5%, foarte departe de ținta de 50% stabilită la Consiliul European de la Stockholm pentru anul 2010. Decalajele între sexe se perpetuează în ceea ce privește rata ocupării, rata șomajului, segregarea ocupațională sau polarizarea calificărilor.

În același timp există însă o serie de diferențieri ale problemelor cu care se confruntă unele țări membre. Consiliul European a emis pentru anul 2002 recomandări atât de ordin general, cât și pentru fiecare țară în parte. Domeniile în care este necesar să se acționeze sunt prezentate în continuare.

I – Promovarea politicilor active și preventive pentru combaterea șomajului în rândul tinerilor și a șomajului de lungă durată. Recomandarea este adresată unui număr de 8 state și pornește de la necesitatea asigurării că fiecărui tânăr îi va fi oferit un nou început de carieră profesională în cursul primelor 6 luni de șomaj, iar fiecărui adult în cursul primelor 12 luni. Atingerea acestui obiectiv este condiționată între alți factori și de modernizarea serviciilor publice de ocupare a forței de muncă. În paralel, se cer a fi obținute creșterea eficienței politicilor active în reintegrarea în cadrul pieței forței de muncă a șomerilor de lungă durată.

II – Creșterea ofertei de forță de muncă. Recomandarea este valabilă pentru 11 țări și are drept scop sporirea ratelor de activitate a populației în vârstă de muncă. Pe această cale se creează condițiile ocupării depline a forței de muncă și se poate atenua penuria de capital uman. Marea majoritate a țărilor din Uniunea Europeană se confruntă cu această problemă. Din acest motiv se cer adoptate măsuri de creștere a ratei de activitate a persoanelor în vârstă de 55–64 ani și reforma sistemului de ajutoare sociale și de pensionări anticipate. De asemenea, este necesar să se acorde o atenție deosebită și altor grupuri sociale cu rate scăzute de activitate (minorități etnice, imigranți).

III – Învățarea continuă și creșterea calificării. Recomandarea privește 11 state care încă nu au elaborat programe adecvate în această direcție.

IV – Fiscalitatea aplicată forței de muncă. Recomandarea se adresează unui număr de 5 țări. Reducerea fiscalității asupra forței de muncă este de natură să sporească stimulentele pentru antreprenori de a crea noi locuri de muncă, iar pentru indivizi să își mențină prezența pe piața forței de muncă. Deși s-au obținut succese semnificative, mai ales în ceea ce privește lucrătorii cu salarii mici sau

slab calificați, apare necesară continuarea în unele țări a reformei fiscalității asupra forței de muncă.

V – Asigurarea egalității de șanse între sexe. Recomandarea vizează 11 state și pornește de la premisa că asigurarea egalității de șanse pe piața forței de muncă poate contribui în mod decisiv la creșterea ratelor de activitate și la atingerea ocupării depline. Se insistă asupra atenuării unor neajunsuri în ceea ce privește îngrijirea copiilor sau reducerea decalajelor sociale.

VI – Atenuarea dezzechilibrelor regionale în utilizarea forței de muncă este recomandată unui număr de 4 țări. În cazul Belgiei și Spaniei recomandarea se referă și la necesitatea îmbunătățirii mobilității regionale a forței de muncă.

VII – Consolidarea parteneriatului social este recomandată pentru 5 țări unde nu s-a reușit încă o implicare adecvată a actorilor sociali în rezolvarea problemelor legate de funcționarea pieței forței de muncă.

VIII – Îmbunătățirea mixului de politici economice. Recomandarea este valabilă în cazul a două țări (Grecia și Italia). În acest fel se poate concentra atenția asupra punctelor forte (un sector de servicii dezvoltat) și a punctelor slabe (munca ilegală) a economiilor țărilor respective.

Distribuția pe țări a numărului de recomandări arată, conform tabelului nr. 11, că acesta este cuprins între două și șase.

Tabelul nr. 11

Tipurile de recomandări ale Consiliului European adresate țărilor membre în cadrul *Strategiei europene de ocupare a forței de muncă*, în anul 2002

Țara	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Număr de recomandări /țară
Belgia	x	x	x	x		x			5
Danemarca		x		x					2
Germania	x	x	x	x	x				5
Franța	x	x	x	x			x		5
Grecia	x	x	x		x		x	x	6
Irlanda			x		x	x			3
Italia	x	x	x		x			x	5
Luxemburg		x	x		x				3
Olanda		x							1
Portugalia			x		x		x		3
Austria		x	x		x				3
Spania	x	x	x		x	x	x		6
Finlanda						x	x		2
Suedia	x	x		x	x				4
Regatul Unit	x		x		x		x		4
Număr de țări	8	11	11	5	11	4	5	2	

Notă: I; II; III; IV; V; VI; VII; VIII reprezintă tipurile de recomandări prezentate anterior în text.

Dacă se acceptă ipoteza că între progresul în reforma funcționării pieței forței de muncă și numărul de recomandări adresat fiecărei țări există o relație de inversă proporționalitate rezultă următoarea clasificare:

1. țări în care ritmul reformei funcționării pieței forței de muncă a fost cel mai rapid:
 - 1.1. – Olanda – 1 recomandare
 - 1.2. – Danemarca și Finlanda – 2 recomandări
2. țări care se află pe o poziție mediană în ceea ce privește implementarea reformei funcționării pieței forței de muncă:
 - 2.1. – Irlanda, Luxemburg, Portugalia și Austria – 3 recomandări
 - 2.2. – Suedia și Regatul Unit – 4 recomandări
3. țări aflate într-o relativă rămânere în urmă în ceea ce privește reforma funcționării pieței forței de muncă:
 - 3.1. – Belgia, Germania, Franța și Italia – 5 recomandări
 - 3.2. - Spania și Grecia – 6 recomandări

Clasificarea menționată mai sus conduce la concluzia că, de regulă, adaptarea funcționării pieței forței de muncă la un mediu economic tot mai competitiv s-a realizat mai ușor în țările nordice și/sau de dimensiuni reduse. În schimb, în țările mari și/sau în cele din sudul Uniunii Europene, problemele care va trebui să fie rezolvate pentru a se asigura îmbunătățirea substanțială a utilizării capitalului uman au un grad de complexitate relativ ridicat.

3. Transpunerea acquis-ului comunitar în domeniul pieței forței de muncă

În contextul intensificării eforturilor pentru aderarea la Uniunea Europeană în România au fost întreprinse modificări importante ale cadrului instituțional-legislativ al pieței forței de muncă. Potrivit **Documentului de poziție**¹, acquis-ul comunitar al capitolului 13 "Politica socială și de ocupare a forței de muncă" în vigoare la data de 31 decembrie 1999 este acceptat în întregime. Pentru transpunere și implementare nu s-a solicitat nici o perioadă de tranziție sau derogare. Deci va fi posibil ca legislația transpusă să se aplice în întregime, la data aderării. De asemenea, autoritățile române s-au angajat să examineze în continuare dezvoltarea acquis-ului și să informeze sistematic Conferința pentru Aderare sau Consiliul de Asociere cu privire la legislația și măsurile de implementare adoptate pentru aplicarea noului acquis, iar acolo unde se va solicita, cu privire la dificultățile care ar putea apărea în transpunerea noului acquis.

¹ Document de poziție al României - Capitolul 13: Politică socială și de ocupare a forței de muncă, MMPS, Decembrie 2001, București.

O altă prevedere importantă, valabilă și pentru celelalte capitole de negociere, este că România și-a asumat unilateral data de 1 ianuarie 2007 ca ipoteză de lucru pentru încheierea pregătirilor de aderare la Uniunea Europeană. Principalele realizări în transpunerea legislației din domeniul politicii sociale sunt prezentate în tabelul nr. 12.

Tabelul nr. 12

Principalele domenii în care s-a realizat transpunerea legislației UE

Domeniu	Directivele UE	Transpunere în legislația națională
Legislația muncii	Directiva 98/59/CE privind corelarea legislației statelor membre referitoare la concedierile colective.	Ordonanța de Urgență a Guvernului (O.U.G.) nr. 98/1999 care înlocuiește legislația anterioară în domeniu și oferă un cadru unitar, nediscriminatoriu, pentru aplicarea măsurilor de protecție socială a persoanelor disponibilizate prin concedieri colective din toate sectoarele de activitate, indiferent de forma de proprietate și de modul de organizare a activității. O.U.G. nr. 98/1999 a fost modificată și completată de O.U.G. nr. 185/1999 și O.U.G. nr. 77/2000.
	Directiva 99/63/CE și Recomandarea 99/130/CE din 18.11.1998.	Ordonanța Guvernului nr. 16/2000 prin care se ratifică Convenția O.I.M. nr. 180 privind orele de lucru ale personalului navigant și furnizarea de forță de muncă pe nave.
	Directiva 93/104/CEE din 23.11.1993.	Transpusă total prin dispozițiile Codului muncii, ale Decretului-lege nr. 95/1990, ale Legii nr. 6/1992 privind concediul de odihnă și alte concedii ale salariaților și ale Legii nr. 108/1999 pentru înființarea și organizarea Inspecției Muncii. Astfel, s-a respectat și Recomandarea 75/457/CEE din 22.06.1975 asupra principiului săptămânii de lucru de 40 de ore și asupra concediului anual de 4 săptămâni plătit.
	Directiva 77/187/CEE din 14.02.1977.	Parțial transpusă prin Legea nr. 51/1998 pentru aprobarea O.G. nr. 48/1997 privind stabilirea unor măsuri de protecție socială a salariaților în cazul transferului dreptului de proprietate asupra acțiunilor sau părților sociale ale societăților comerciale și a Legii nr. 108/1999 pentru înființarea și organizarea Inspecției Muncii.
	Recomandarea 92/443/CEE din 27.07.1992 privind promovarea participării angajaților la profiturile și rezultatele întreprinderii (inclusiv participarea echitabilă).	Parțial armonizată prin O.G. nr. 23/1996 privind repartizarea profitului în regiile autonome și prin O.G. nr. 26/1995 privind impozitul pe dividende.

Domeniu	Directivile UE	Transpunere în legislația națională
	Directiva 80/987/CEE privind măsurile ce trebuie să fie întreprinse în cazul insolvenței patronului.	Parțial transpusă în legislația națională prin Legea nr. 64/1995 privind procedura reorganizării judiciare și a falimentului, republicată în 1999, care prevede plata creanțelor rezultate din contracte de muncă încheiate cu cel mult 6 luni înaintea deschiderii procedurii. Transpunerea totală se va realiza prin proiectul noului Cod al muncii și printr-un act normativ privind constituirea Fondului de garantare pentru protecția salariaților în cazul insolvenței sau al falimentului angajatorului.
	Directiva 97/81/CE din 05.10.1997 privind Acordul-cadru asupra muncii prestate cu fracțiuni de normă, încheiat între UNICE, CEEP și ETUC.	Va fi transpusă prin adoptarea proiectului noului Cod al muncii. prin introducerea noțiunii de "contract de muncă fracționată" și va pune în sarcina angajatorului obligația de a menționa în acest contract, în plus față de clauzele existente în orice contract de muncă, și clauze cu privire la durata muncii și repartizarea programului de lucru, la condițiile în care se poate modifica programul de lucru și limitele în care pot fi efectuate ore suplimentare.
Dialogul Social	Decizia 98/500/CE privind înființarea Comitetelor Sectoriale de Dialog Social, în scopul promovării dialogului social la nivel european.	Legea nr. 109/1997 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social a pus bazele dialogului social între Guvern, sindicate și patronat la nivel național. H.G. nr. 314/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea comisiilor consultative de dialog social în cadrul unor ministere și al prefecturilor, instituționalizează dialogul social sectorial asigurând premisele necesare pentru implementarea Deciziei UE.
Egalitatea de șanse	Decizia 95/593/CE din 22 decembrie 1995 privind al IV-lea program de acțiune comunitar pe termen mediu în domeniul egalității de șanse pentru bărbați și femei (1996-2000).	Transpusă în totalitate în legislația națională. Sunt asigurate condițiile pentru aplicarea prevederilor Directivei prin elaborarea proiectului "Dezvoltarea capacităților instituționale de integrare a egalității de șanse - DECIS" și prin aprobarea finanțării acestuia de către Comisia Europeană.
	Directiva 79/7/CEE din 19 decembrie 1978 privind aplicarea progresivă a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale.	Transpusă în totalitate în legislația națională prin Planul național de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați și prin Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.

Domeniu	Directivile UE	Transpunere în legislația națională
	Directiva 96/34/CE din 3 iunie 1996 referitoare la Acordul-cadru privind concediul parental încheiat între UNICE, CEEP și ETUC.	Parțial transpusă prin Legea nr. 210/1999 privind concediul paternal și Normele metodologice de aplicare adoptate prin H.G. nr. 244/2000 și Legea nr. 19/2000 care include prevederi privind concediul plătit, opțional unuia dintre părinți, pentru îngrijirea copilului în vârstă de până la 2 ani.
	Dispozițiile Directivei 75/117/CEE din 10 februarie 1975 referitoare la aplicarea principiului salarizării egale între femei și bărbați.	Transpuse în cea mai mare parte în legislația națională. Legislația națională stipulează clar dreptul la salariu egal pentru muncă egală. Principiul se regăsește în: Constituție, Codul muncii, Legea nr. 14/1991 privind salarizarea, Legea nr. 154/1998 privind sistemul de stabilire a salariilor de bază în sectorul bugetar și a indemnizațiilor pentru persoane care ocupă funcții de demnitate publică, Contractul colectiv de muncă unic la nivel național pe anul 1999–2000. O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.
	Directiva 92/85/CEE din 19 octombrie 1992 referitoare la introducerea măsurilor de încurajare a îmbunătățirii securității și sănătății în muncă pentru lucrătoarele gravide, lăuze sau care alăptează.	Transpusă parțial în legislația națională. Actualul Cod al muncii, cu modificările și completările ulterioare, conține măsuri de protecție pentru lucrătoarele gravide și care alăptează (interdicția de a lucra în condiții vătămătoare și periculoase, interzicerea muncii de noapte începând cu luna a 6-a de sarcină, pauze de alăptare).
Ocuparea forței de muncă	Directiva 98/171/CE pentru fundamentarea orientărilor strategice și a soluțiilor de creștere a gradului de ocupare a forței de muncă, privește informarea și desfășurarea activităților de analiză, cercetare și cooperare în domeniul ocupării și pieței muncii.	Funcționează Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale, în baza H.G. nr. 1305/1996, având atribuții în efectuarea de studii și prognoze privind piața muncii și protecția socială a persoanelor defavorizate.
	Rezoluția 99/312/CE din 22.02.1999 privind liniile directoare în domeniul ocupării.	În România va fi elaborat Planul național de acțiune pentru ocuparea forței de muncă (PNAO).

Domeniu	Directivile UE	Transpunere în legislația națională
Persoanele vârstnice, venitul minim garantat etc.	Decizia 91/544/CEE amendată prin Deciziile 93/417/CEE și 99/141/CE.	Legea nr. 16/2000 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Național al Persoanelor Vârstnice a realizat în totalitate armonizarea cu prevederile. Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice este un organism autonom, consultativ, de interes public, înființat în scopul instituționalizării dialogului social dintre persoanele vârstnice și autoritățile publice, pentru protecția drepturilor și libertăților acestor persoane.
	Recomandarea 85/308/CEE.	Parțial transpusă, se regăsește în Legea nr. 195/24.04.2001 privind voluntariatul. Actul legislativ reglementează, în plan intern, relațiile juridice stabilite între voluntari și instituțiile în care aceștia activează, definind conceptele legale și asigurând protecția juridică a raportului dintre părți.

Sursa: Document de poziție al României - Capitolul 13: Politica socială și de ocupare a forței de muncă., MMPS, Decembrie 2001, București.

În continuare vor fi prezentate detaliate măsurile de perfecționare a cadrului instituțional al pieței forței de muncă.

Legislația muncii

Legislația muncii din România a transpus în totalitate prevederile acquis-ului comunitar din următoarele domenii: protecția drepturilor salariaților în cazul concedierilor colective, orele de lucru ale personalului navigant și furnizarea de forță de muncă pe nave, concediul de odihnă și alte concedii ale salariaților.

România are create și sunt operaționale instituțiile necesare pentru pregătirea legislației, controlul și monitorizarea implementării legislației în domeniul relațiilor de muncă precum și pentru garantarea juridică a drepturilor lucrătorilor. De asemenea, Legea nr. 54/1991 cu privire la sindicate stabilește, la nivelul fiecărui agent economic, o procedură de informare și consultare a reprezentanților salariaților referitoare la problemele de interes profesional, economic, social sau cultural. Totodată, Legea nr. 130/1996 republicată, prevede obligativitatea patronului de a pune la dispoziția reprezentanților salariaților informațiile necesare negocierilor colective anuale.

Dialogul social

În domeniul dialogului social, legislația României este aliniată acquis-ului comunitar. Cadrul juridic existent instituționalizează dialogul social tripartit la toate nivelurile economiei naționale, conferind în același timp, fundamentul pentru dialogul social bipartit. În acest sens, prin adoptarea Legii nr. 109/1997 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social, s-au pus bazele

dialogului social între Guvern, sindicate și patronat la nivel național. H.G. nr. 314/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea comisiilor consultative de dialog social în cadrul unor ministere și al prefecturilor, instituționalizează dialogul social sectorial și asigură premisele necesare pentru implementarea **Deciziei 98/500/CE** privind înființarea Comitetelor Sectoriale de Dialog Social, în scopul promovării dialogului social la nivel european.

În plan intersectorial și interocupațional, prin descentralizarea deciziei administrative în domeniul raporturilor de muncă, partenerii sociali sunt implicați în coordonarea politicilor sociale privind formarea profesională, ocuparea resurselor umane, asigurările, asistența și protecția socială.

Egalitate de șanse între sexe

În mod tradițional, legislația națională nu conține prevederi discriminatorii pe criterii de sex. Analizând stadiul armonizării legislației române cu acquis-ul comunitar în domeniul egalității de tratament între femei și bărbați, se poate afirma că legislația română acoperă prevederile fundamentale ale legislației comunitare, reglementările acesteia fiind transpuse în mare parte în legislația națională prin acte normative care permit respectarea drepturilor persoanelor. În mod adițional, informarea partenerilor sociali asupra prevederilor legislației în vigoare reprezintă un obiectiv de prim ordin în cadrul politicilor vizând egalitatea de tratament, se regăsește în toate acțiunile întreprinse și este înscrisă în Planul național de acțiune pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați, adoptat prin H.G. nr. 1273/2000. În cadrul acestui Plan național, valoarea acțiunilor nu este exprimată în solicitări bugetare imediate, dar, în proiecția pe anii următori, au fost cuprinse sume privind activitatea de informare și conștientizare a tuturor celor implicați în domeniul egalității de șanse.

Legislația românească în domeniu a transpus în totalitate sau în cea mai mare parte prevederile acquis-ului comunitar. Organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului, au calitate procesuală activă în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități sau unui grup de persoane.

Combaterea discriminării

Legislația românească se aliniază celor mai avansate standarde internaționale în domeniu, stabilind instrumente eficiente în prevenirea și combaterea discriminării rasiale și etnice. România este unul din primele state din estul Europei care dispune de o reglementare antidiscriminatorie cu caracter general, în urma adoptării O.G. nr. 137 din 1 septembrie 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. Dispozițiile O.G. corespund în mare măsură prevederilor **Directivei 2000/43/CE** și **Directivei 2000/78/CE** și aliniază România la standardele internaționale avansate în materie. Unul din punctele incluse în criteriile politice care permit aderarea României la Uniunea Europeană se referă la problematica romilor. Proiectul PHARE RO 9803.01 pentru îmbunătățirea situației romilor, aflat în derulare, are două componente și anume:

Carta albă, care cuprinde Strategia Guvernului României pentru îmbunătățirea situației romilor și Fondul de parteneriat pentru proiecte-programe, care vizează parteneriatul dintre organizațiile romilor și autoritățile publice locale.

Ocuparea forței de muncă

În vederea aplicării **Rezoluției 99/312/CE din 22.02.1999** privind liniile directe în domeniul ocupării, în România în anul 2002 a fost elaborat Planul național de acțiune pentru ocuparea forței de muncă (PNAO).

PNAO va fi elaborat într-o perspectivă multianuală², conform practicilor europene, ținând seama de situația existentă pe piața muncii din România, având rolul de a identifica modalitățile prin care urmează să fie puse în practică liniile directe ale celor patru piloni ai Strategiei europene în domeniul ocupării. În cadrul proiectului sunt evaluate integral implicațiile bugetare, instituționale și de dezvoltare a resurselor umane necesare pentru implementarea PNAO, stabilindu-se, de asemenea, măsuri prioritare în domeniu și un calendar de implementare al PNAO pe baza analizei și comparației cu experiența similară a statelor membre ale Uniunii Europene. În vederea dezvoltării capacității sistemului de furnizare de servicii publice de ocupare pentru pregătirea implementării Strategiei europene în domeniul ocupării, se derulează, în prezent, o serie de activități ce vizează modernizarea ANOFM, după cum urmează:

I. pregătirea și perfecționarea personalului propriu al ANOFM, în baza unei strategii elaborate în cadrul Proiectului "Forța de muncă și protecția socială", finanțat printr-un împrumut acordat de către Banca Mondială;

II. încheierea, începând cu anul 2001, a unui contract între Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și ANOFM - în baza unor indicatori de performanță și a unor contracte similare între ANOFM și agențiile județene - în scopul îmbunătățirii funcționării sistemului descentralizat al serviciilor publice de ocupare și asigurării resurselor financiare necesare;

III. dezvoltarea de parteneriate, la nivel județean, cu celelalte servicii descentralizate ale administrației de stat, cu organizațiile sindicale și patronale, în scopul asigurării funcționării consiliilor consultative instituite la nivel județean;

IV. modernizarea infrastructurii informatice a ANOFM la nivel central, județean și local - care se va realiza în cadrul Proiectului "Forța de muncă și protecția socială" - finanțat printr-un împrumut acordat de către Banca Mondială;

V. dezvoltarea serviciului electronic de mediere a muncii prin Internet - sistem ce funcționează din primul trimestru al anului 2001 - care va contribui la creșterea gradului de ocupare și a mobilității teritoriale a forței de muncă.

² *Acordul de twinning pentru realizarea Proiectului Phare RO 9908, încheiat între Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și instituții partenere din 2 state membre ale Uniunii Europene, a fost avizat de către Comisia Europeană, iar data oficială de începere a implementării proiectului a fost 23 februarie 2001.*

Persoane vârstnice, venit minim garantat și excludere socială

Legislația actuală este armonizată parțial cu prevederile cadrului normativ comunitar în domeniu. Elaborarea și adoptarea Legii nr. 16/2000 privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Național al Persoanelor Vârstnice a realizat în totalitate armonizarea cu prevederile **Deciziei 91/544/CEE** amendată prin **Deciziile 93/417/CEE** și **99/141/CE**. Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice este un organism autonom, consultativ, de interes public, înființat în scopul instituționalizării dialogului social dintre persoanele vârstnice și autoritățile publice, pentru protecția drepturilor și libertăților acestor persoane.

La stabilirea **nivelului venitului minim garantat**, se are în vedere, de asemenea, stimularea interesului față de muncă al persoanelor apte de muncă din familiile beneficiare. În acest sens, proiectul de lege prevede majorarea cu 15% a cuantumului ajutorului social pe familie rezultat din calcul, pentru fiecare membru al acesteia care face dovada că lucrează cu contract de muncă sau realizează venituri din activități pe cont propriu. Totodată, se are în vedere atragerea persoanelor apte de muncă din familiile beneficiare de ajutor social în acțiuni sau lucrări de interes local, pentru a stimula participarea acestora la viața socială a comunității.

Prin promovarea proiectelor de acte normative, legislația se va armoniza integral recomandărilor comunitare menționate, având în vedere diversificarea formelor de sprijin și protecție a persoanelor vârstnice, a familiilor, a copiilor și a persoanelor cu handicap, precum și adaptarea acestora la nevoile unor categorii diversificate de beneficiari, prevenind excluderea și marginalizarea socială. Totodată, se va crea și consolida un nou cadru instituțional, având la bază valori și principii moderne, europene, care să realizeze mecanisme flexibile de evaluare, într-o manieră multidimensională, a problemelor fiecărui cetățean. În acest context, stabilirea unui cadru unic de organizare al sistemului de asistență socială, a modalităților de finanțare, a tipurilor de prestații, a beneficiarilor și nevoilor concrete ale acestora, reprezintă pentru perioada 2001-2007, obiective majore ale reformei în domeniul asistenței sociale, alături de dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale.

Din perspectiva sistemului de asigurări sociale și pensii, România și-a dezvoltat un sistem de protecție socială care se poate compara cu cele existente în statele membre. Există, evident, diferențe în ceea ce privește funcționarea eficientă a instituțiilor implicate, aspect ce determină necesitatea adoptării unor programe de pregătire a personalului implicat în implementarea reformei.

În vederea creșterii sustenabilității financiare a sistemului de pensii, a fost adoptată O.U.G. nr. 41/2000 pentru modificarea și completarea Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, care extinde sfera persoanelor asigurate obligatoriu în sistemul public de pensii. Sustenabilitatea noului sistem public de pensii poate fi asigurată prin îmbunătățirea gradului de colectare a contribuțiilor, ce presupune:

- evidența exactă a contribuabililor, prevăzută prin Legea nr. 19/2000;

- recurgerea, în cazul neachitării la termen a contribuțiilor datorate bugetului asigurărilor sociale de stat, la aplicarea măsurilor de executare silită pentru încasarea sumelor cuvenite;
- acordarea de înlesniri la plata creanțelor bugetare, considerate ca modalitate de executare silită în rate;
- aplicarea de majorări de întârziere.

Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale și structurile teritoriale ale acesteia au întocmit planuri de recuperare a datoriei contribuabililor față de bugetul de asigurări sociale. Măsurile cuprinse în planurile enunțate se vor bucura de prioritate în ceea ce privește urmărirea lor de către factorii responsabili în domeniu și vor fi puse în practică conform dispozițiilor legale în vigoare (privitoare la executarea silită, înlesniri la plata datoriei restante concomitent cu achitarea obligațiilor curente, plata din proprie inițiativă).

Măsurile de reformare a sistemului au ținut cont, pe de o parte, de schimbarea condițiilor economice, sociale și demografice și, pe de altă parte, de resursele disponibile, în acord cu **Recomandările 92/441/CEE și 92/442/CEE**.

Având în vedere ratificarea în mai 1999, a **Cartei sociale europene revizuite**, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale s-a angajat să adopte, în continuare, acele politici și măsuri administrative de natură să realizeze un sistem de asigurări sociale echitabil, menit să acorde prestații adaptate condițiilor socio-economice și demografice din România.

Integrarea și protecția persoanelor cu handicap

În România, protecția specială a persoanelor cu handicap cuprinde un ansamblu de măsuri destinate exercitării dreptului persoanelor cu handicap la un regim special de prevenire, de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială a acestei categorii de persoane. Legislația națională, respectiv O.U.G. nr. 102/1999 privind protecția specială și încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap, cu modificările și completările ulterioare, se aliniază standardelor europene în domeniul protecției speciale a persoanelor cu handicap și este în totalitate armonizată cu:

I. Rezoluția 92/124/CEE din 16.12.1991 privind implementarea unui program de acțiune comunitar în vederea lărgirii accesibilității de transport a persoanelor cu mobilitate redusă. În art. 11–17 din O.U.G. nr. 102/1999 se prevede adaptarea clădirilor instituțiilor publice, culturale, sportive sau de petrecere a timpului liber, a locuințelor construite din fonduri publice, a mijloacelor de transport în comun, a telefoanelor publice precum și a căilor de acces la nevoile persoanelor cu handicap, în vederea asigurării accesului lor neîngrădit la viața socială.

II. Recomandarea 98/376/CE din 04.06.1998 privind acordarea permiselor de parcare persoanelor cu handicap. Recomandarea a fost armonizată total în

legislația națională, în art. 16 din O.U.G. nr. 102/1999 ce prevede asigurarea rezervării gratuite a minimum 4% din totalul locurilor de parcare pentru persoanele cu handicap, locuri semnalizate corespunzător prin semnul internațional.

III. Rezoluția 90/703/CEE din 31.05.1990 privind integrarea copiilor și a tinerilor cu handicap în sistemele de educație, este armonizată în art. 18 alin. (1) lit. a), b) și e) din O.U.G. nr. 102/1999. Potrivit prevederilor actului legislativ românesc, copiii cu handicap beneficiază de acces liber și egal în orice instituție de învățământ, pregătire școlară la domiciliu pe durata învățământului școlar obligatoriu prevăzut de lege, alocație de stat majorată cu 100%, locuri de odihnă gratuite în tabere, asistent personal în cazul copiilor cu handicap grav.

IV. În totalitatea prevederilor sale, O.U.G. nr. 102/1999 transpune în legislația națională **Rezoluția 97/113/CE** din 20.12.1996 privind egalitatea șanselor pentru persoanele cu handicap.

Recomandarea 86/379/CEE din 24.07.1986 privind angajarea în muncă a persoanelor cu handicap a fost implementată în legislația internă în materie, în cap. VII din O.U.G. nr. 102/1999, ce prevede dreptul persoanelor cu handicap de a fi încadrate în muncă, în condițiile legii, conform pregătirii lor profesionale și capacității fizice și intelectuale, cu contract individual de muncă. Prin completarea O.U.G. nr. 102/1999, până la data aderării, se vor adopta reglementări suplimentare privind angajarea în muncă a persoanelor cu handicap, conform **Concluziilor 89/708/CEE** din 12 iunie 1989.

Din analiza **Documentului de poziție** se pot trage o serie de concluzii.

- a) Estimările arată că transpunerea acquis-ului comunitar se va încheia în anul 2007 ceea ce este important în procesul de aderare.
- b) Majoritatea instituțiilor sunt create și se urmărește o mai bună funcționare a lor.
- c) Nu există decât foarte puține referiri sau calcule care să estimeze costurile transpunerii acquis-ului comunitar (total și pe domenii).
- d) Nu se menționează sursele de finanțare a acestor măsuri care, în multe cazuri, implică milioane de persoane.
- e) Nu sunt specificate etape intermediare de implementare și indicatori de măsurare a avansului atins.
- f) Nu se analizează creșterea costurilor salariale care, la rândul lor, vor duce la scăderea competitivității multor ramuri industriale ce se bazează pe forță de muncă ieftină.
- g) Nu se estimează beneficiile ce pot fi obținute prin transpunerea și implementarea legislației Uniunii Europene.
- h) Nu se evidențiază de loc problemele sociale specifice ale populației de la sate și modul de rezolvare sau implicațiile (costuri, măsuri etc.).

Pe de altă parte, în ciuda unor progrese de dată recentă dialogului social nu i se acordă încă suficientă atenție. Eforturi sunt necesare pentru a promova și întări structurile bipartite de dialog social mai cu seamă la nivel sectorial. Dialogul social în sectorul public se desfășoară în mod inadecvat. La nivel de firmă mecanismele de dialog social și de participare a lucrătorilor la activitatea consiliilor de administrație este necesar a fi îmbunătățite. Guvernul este dator să ajute partenerii sociali să își dezvolte capacitățile înainte ca ei să poată juca un rol activ în contextul integrării europene.

Pentru combaterea sărăciei este necesară o reformă a sistemului de asistență socială care actualmente este stânjenit în funcționare de structuri administrative fragmentate și de descentralizarea confuză a resurselor și responsabilităților la nivel local.

4. Proiecții ale evoluției populației ocupate în România la orizontul anilor 2005 și 2010

Modificările care au fost și vor fi în continuare operate în legislația muncii din România pentru a o face compatibilă cu cea din statele membre ale Uniunii Europene vor avea un impact pozitiv asupra utilizării forței de muncă. În fapt acest proces va reprezenta un factor de consolidare a relansării activității economice și a cererii de forță de muncă demarată în anul 2000. Aducerea utilizării forței de muncă din țara noastră la niveluri comparabile cu cele stabilite în Strategia Europeană de Ocupare a forței de muncă face necesară desfășurarea unui demers prospectiv.

În condițiile în care în deceniul anterior populația ocupată a înregistrat o continuă reducere, efectuarea unor regresii și apoi extrapolarea tendinței care rezultă nu ar avea decât meritul de a arăta consecințele negative care ar putea decurge din absența unei politici economice coerente.

Astfel, estimarea unei evoluții exponențiale a populației ocupate pe total economie, în sectorul primar, în sectorul industrial, în cadrul serviciilor comerciale precum și în cadrul serviciilor de infrastructură socială (învățământ, ocrotirea sănătății și asistență socială, administrație publică) scoate în evidență tendința de scădere a populației ocupate pe total economie, în sectorul industrial, în sectorul de servicii per ansamblu, precum și în serviciile comerciale (tabelul nr. 13).

Tabelul nr. 13

Parametrii estimați ai funcției de regresie $\ln P_t = \ln A + Bt$ pentru populația ocupată (P_t) la nivel național și sectorial în perioada 1990-2000

Ramura	A (mii persoane)	B	R²
Total economie națională	11255,0	- 0,0266	0,9739
Sector primar	3280,4	0,0058	0,1577
Sector industrial	4882,1	-0,0673	0,9828

Ramura	A (mii persoane)	B	R ²
Sector servicii	3211,0	-0,0178	0,6975
Servicii comerciale	2381,8	-0,0282	0,7783
Servicii de infrastructură socială	836,4	-0,0064	0,3748

În sectorul primar se poate detecta o ușoară tendință de creștere a populației ocupate în sectorul primar și în serviciile de infrastructură socială. Valorile coeficienților de determinare sunt foarte ridicate în cazul populației ocupate la nivelul economiei naționale (0,9739) și în sectorul industrial (0,9828), medii în ceea ce privește ansamblul sectorul de servicii (0,6975) și serviciile comerciale (0,7783) și foarte scăzute în cazul sectorului primar (0,1577) și al serviciilor de infrastructură socială (0,3748). În acest fel se reflectă faptul că scăderea cererii de forță de muncă pe ansamblul economiei naționale și în domeniile unde presiunile pentru efectuarea unor profunde reajustări structurale a avut un caracter stabil. În schimb, în ramurile unde s-a conturat o ușoară tendință de creștere a populației ocupate, acest proces a fost marcat de numeroase sinuozități.

Extrapolarea tendințelor menționate anterior la orizontul anilor 2005 și 2010 duce la valori foarte mici ale populației ocupate. Astfel în varianta V₁ în care sunt avute în vedere patru domenii de activitate (sector primar, sector industrial, servicii comerciale și servicii de infrastructură socială) nivelul populației ocupate aferent anului 2005 este de 7838 mii de persoane, iar cel aferent anului 2010 este de 7529,8 mii de persoane (tabelul nr. 14), ceea ce ar însemna o reducere cu 789,0 mii de persoane și respectiv cu 1177,0 mii de persoane față de situația din anul 2000. De asemenea s-ar înregistra o pondere a sectorului primar de 45,7% în 2005 și de 50,7% în 2010. Sectorul industrial ar deține 22,7% din populația ocupată în anul 2005 și 17,5% în anul 2010, iar sectorul de servicii 31,6% și respectiv 31,8%.

În varianta V₂ în care se adoptă o viziune trisectorială clasică nivelul estimat al populației ocupate este de 7815,7 mii de persoane în anul 2005 și de 7203,3 mii de persoane în anul 2010, cu 22,3 mii de persoane și respectiv cu 56,5 mii de persoane mai puțin decât în varianta V₁. În acest caz sectorul primar ar avea o pondere în totalul populației ocupate de 45,8% în anul 2005 și de 51,1% în anul 2010, iar sectorul de servicii 31,4% și respectiv 31,3%.

Tabelul nr. 14

Estimări ale populației ocupate la orizontul anilor 2005 și 2010 pe baza tendinței din perioada 1990–2000

- mii persoane -

	Anul 2005	Anul 2010
Sector primar	3578,1	3683,4
Sector industrial	1779,0	1270,7
Servicii comerciale	1560,3	1355,1

	Anul 2005	Anul 2010
Servicii de infrastructură socială	920,6	950,6
Total sector servicii V ₁	2480,9	2305,7
Total sector servicii V ₂	2458,6	2249,2
Total economie națională V ₁	7838,0	7259,8
Total economie națională V ₂	7815,7	7203,3
Total economie națională V ₃	7552,0	6611,5

Extrapolarea tendinței pentru ansamblul populației ocupate duce la valori foarte scăzute, respectiv 7552,0 mii de persoane pentru anul 2005 și de 6611,5 mii de persoane pentru anul 2010. Comparativ cu anul 2000 s-ar înregistra reduceri ale numărului persoanelor ocupate cu 1077 de mii în 2005 și cu 2017,5 mii în anul 2010.

Evident că o asemenea evoluție este cu totul indezirabilă. Reluarea procesului de creștere economică în ultimii ani și întreprinderea de pași concreți pentru racordarea la exigențele **Strategiei europene de ocupare a forței de muncă** vor crea premisele favorabile pentru îmbunătățirea utilizării capitalului uman de care dispune țara noastră.

În elaborarea unor proiecții privind evoluția ocupării forței de muncă pe parcursul primului deceniu al secolului al XXI-lea, este necesar să se aibă în vedere cel puțin următorii factori:

- a) dinamica populației în vârstă de muncă în calitate de element determinant al ofertei de forță de muncă;
- b) ritmul de creștere economică în condițiile unei țări care trebuie să recupereze decalaje majore față de statele dezvoltate;
- c) munco–intensitatea creșterii economice;
- d) intensitatea proceselor de restructurare care se vor desfășura în cadrul diferitelor domenii de activitate.

Potrivit prognozelor demografice, în perioada 2000–2010 populația în vârstă de muncă nu va înregistra, din punct de vedere numeric, modificări majore. Din acest motiv vom lua în calcul atât pentru anul 2005 cât și pentru anul 2010 un nivel al acestui indicator de 15,4 milioane de persoane.

Experiența internațională arată că în țările dezvoltate, în condiții de stabilitate economică și socială, ritmul “natural” de creștere al PIB pe termen lung este de 3%. În cazul țărilor care își propun să recupereze decalajele față de statele dezvoltate, ritmului “natural” de creștere a PIB i se adaugă așa-numitul “ritm de convalescență” de circa 2%.

Studii economice relevă faptul că de obicei munco–intensitatea creșterii PIB este cuprinsă între 20 și 30%. Cu alte cuvinte, pe termen lung, la creșterea cu 1% a PIB, populația ocupată sporește cu 0,2–0,3%.

Având în vedere cele menționate anterior, precum și diferite ipoteze ale ritmului de desfășurare a proceselor de reajustare structurală și de racordare la exigențele **Strategiei europene de ocupare a forței de muncă**, sunt prezentate în continuare trei scenarii referitoare la evoluția populației ocupate la orizontul anilor 2005 – 2010 și anume:

- A. scenariul restructurării lente a economiei;
- B. scenariul restructurării relativ accelerate a economiei;
- C. scenariul normativ pentru atingerea gradului de ocupare a populației în vârstă de muncă în concordanță cu cerințele **Strategiei europene de ocupare a forței de muncă**.

În cadrul celor trei scenarii se va adopta o viziune cvadrisectorială asupra economiei (se vor avea în vedere sectorul primar, sectorul industrial, serviciile comerciale și serviciile de infrastructură socială).

A. Scenariul restructurării lente a economiei

Faptul că procesul de restructurare a economiei se va desfășura în mod lent ar putea determina o scădere a ritmului anual de convergență de 1%. Munco–intensitatea creșterii economice se situa la 20%. În consecință, ritmul mediu anual de creștere al PIB va fi de 4%, iar cel al populației ocupate de 0,8%. Pe această bază populația ocupată ar atinge 8980 de mii de persoane în anul 2005 și 9345 de mii de persoane în anul 2010. Gradul de ocupare a populației în vârstă de muncă ar fi de 58,3% în anul 2005 și de 60,7% în anul 2010 (tabelul nr. 15).

Tabelul nr. 15

Estimări ale populației ocupate la orizontul anilor 2005–2010 în condițiile restructurării lente a economiei

Indicatori	Anul 2005		Anul 2010	
	mii pers.	%	mii pers.	%
Populația totală din care:	8980	100,0	9345	100,0
Sector primar	3159	35,2	2749	29,4
Sector industrial	2453	27,3	2552	24,3
Sector de servicii din care:	3368	37,5	4044	43,3
Servicii comerciale	2447	27,2	3093	33,1
Servicii de infrastructură socială	921	10,3	951	10,2
Populația în vârstă de muncă	15400		15400	
Gradul de ocupare a populației în vârstă de muncă (%)	58,3		60,7	

În ceea ce privește evoluția sectorială a populației ocupate s-au avut în vedere următoarele ipoteze:

- a) în agricultură nu se vor mai produce intrări nete de forță de muncă. Reducerea efectivelor va avea loc pe cale naturală ca urmare a ieșirii din activitate a persoanelor de peste 75 de ani;

- b) ritmul de creștere a populației ocupate în sectorul industrial va fi egal cu cel înregistrat pe ansamblul economiei naționale;
- c) evoluția populației ocupate în serviciile de infrastructură socială va urma tendința înregistrată în cursul anilor '90;
- d) cererea de forță de muncă generată de serviciile comerciale ar urma să se majoreze într-un ritm mediu anual de 6,4% în perioada 2000–2005 și de 4,8% în intervalul 2005–2010.

Structura sectorială a ocupării forței de muncă se va modifica în sensul reducerii ponderii sectorului primar și a creșterii ponderii sectorului de servicii. Sectorul industrial își va menține constantă proporția în totalul numărului de locuri de muncă pe tot parcursul perioadei 2000–2010.

În anul 2005 serviciile comerciale ar putea oferi un număr de locuri de muncă aproximativ egal cu cel din sectorul industrial. De asemenea, ponderea sectorului de servicii în totalul populației ocupate va fi mai mare decât cea în sectorul primar.

În anul 2010 ponderea sectorului primar va atinge un nivel comparabil cu cel înregistrat în momentul declanșării procesului de tranziție la economia de piață. Serviciile comerciale oferă mai multe locuri de muncă decât sectorul primar, iar ponderea sectorului de servicii va depăși 43%.

B. Scenariul restructurării relativ accelerate a economiei

Adoptarea unor măsuri hotărâte în direcția creșterii competitivității produselor, accelerării restructurării ramurilor tradiționale și susținerii dezvoltării unor noi activități din sfera serviciilor, ar putea determina în cursul primului deceniu al secolului al XXI-lea în România un ritm mediu de creștere a PIB de 5%, respectiv o dinamică normală pentru o țară care își propune integrarea într-o structură suprastatală cu un nivel de dezvoltare foarte ridicat. Munco–intensitatea creșterii economice ar putea fi de 30%, ceea ce s-ar traduce printr-un ritm mediu anual de 1,5% în cazul populației ocupate și de 3,5% în cazul productivității sociale a muncii.

În aceste condiții populația ocupată ar putea fi de 9296 de mii de persoane în anul 2005 și de 10.014 mii de persoane în anul 2010. Gradul de ocupare a populației în vârstă de muncă s-ar situa la 60,4% în 2005 și la 65% în 2010 (tabelul nr. 16).

Tabelul nr. 16

Estimări ale populației ocupate la orizontul anilor 2005 și 2010 în condițiile unei restructurări relativ accelerate a economiei

Indicatori	Anul 2005		Anul 2010	
	mii pers.	%	mii pers.	%
Populația totală din care:	9296	100,0	10.014	100,0
Sector primar	3000	32,3	2474	24,7

Indicatori	Anul 2005		Anul 2010	
	mii pers.	%	mii pers.	%
Sector industrial	2500	26,9	2656	26,5
Sector de servicii din care:	3796	40,8	4884	48,8
Servicii comerciale	2817	30,3	3829	38,3
Servicii de infrastructură socială	979	10,5	1055	10,5
Populația în vârstă de muncă	15.400		15.400	
Gradul de ocupare a populației în vârstă de muncă (%)	60,4		65,0	

În cadrul celor patru domenii de activitate avute în vedere, în funcție de cerințele impuse creșterii productivității muncii, populația ocupată ar putea evolua astfel:

- a) în agricultură, pe lângă ieșirea din activitate a celor în vârstă de peste 75 de ani, efectivele de lucrători se vor diminua cu 5% între 2000 și 2005 și cu 10% între 2005 și 2010, ca o consecință a declanșării unor procese coerente de restructurare a producției și de eficientizare a exploatației agricole;
- b) în sectorul industrial se poate anticipa un ritm mediu anual de creștere a populației ocupate de 1,2%. Se reflectă astfel necesitatea creșterii mai rapide a productivității muncii, una dintre premisele asigurării unei înalte competitivități;
- c) cererea de forță de muncă generată de serviciile de infrastructură socială ar putea spori într-un ritm mediu anual de 1,5%, egal cu cel înregistrat de populația ocupată pe ansamblul economiei naționale. Factorii care ar determina o asemenea evoluție ar fi creșterea veniturilor bugetare, pe de o parte, și necesitatea expansiunii unor activități în domeniul formării capitalului uman, al asistenței și protecției sociale, apte să mențină o dezvoltare economică durabilă, pe de altă parte;
- d) populația ocupată în serviciile comerciale ar putea crește într-un ritm mediu anual de 9,4% între 2000 și 2005 și de 6,3% între 2005 și 2010.

Sensul transformării structurii sectoriale a ocupării forței de muncă va fi cel al terțIALIZĂRII. Serviciile ar deține peste 40% din totalul locurilor de muncă în 2005 și circa 49% în 2010. Sectorul industrial ar avea o pondere comparabilă cu cea existentă actualmente în Uniunea Europeană. Deși ar avea loc o micșorare notabilă a persoanelor care lucrează în agricultură și silvicultură, proporția sectorului primar ar fi încă foarte ridicată în raport cu situația din țările dezvoltate.

C. Scenariul normativ pentru atingerea gradului de ocupare a populației în vârstă de muncă în concordanță cu cerințele Strategiei europene de ocupare a forței de muncă

Atingerea unui grad de ocupare a populației în vârstă de muncă de 70% în anul 2010 implică existența a 10.780 de mii de locuri de muncă. Deci, pe

parcursul unui deceniu, populația ocupată ar trebui să sporească într-un ritm mediu anual de 2,25%. Pentru a se menține ritmul mediu anual de creștere a productivității sociale a muncii din scenariul precedent (3,5%) este nevoie ca PIB să sporească într-un ritm mediu anual de 5,8%.

În anul 2005 gradul de ocupare al populației în vârstă de muncă ar fi de 62,6% (tabelul nr. 17). Atingerea obiectivului intermediar stabilit la Consiliul European de la Stockholm, ca 67% din populația în vârstă de muncă să aibă în anul 2005 un loc de muncă, ar însemna un ritm mediu anual de creștere al populației ocupate de peste 3,6%, ceea ce în actualele condiții ale evoluției economice este practic imposibil.

Tabelul nr. 17

Estimări ale populației ocupate la orizontul anilor 2005 și 2010 în condițiile atingerii obiectivelor *Strategiei europene de ocupare a forței de muncă*

Indicatori	Anul 2005		Anul 2010	
	mii pers.	%	mii pers.	%
Populația totală din care:	9644	100,0	10780	100,0
Sector primar	3000	31,1	2502	23,2
Sector industrial	2602	27,0	2873	26,7
Sector de servicii din care:	4042	41,9	5405	50,1
Servicii comerciale	3014	31,3	4241	39,3
Servicii de infrastructură socială	1028	10,8	1164	10,8
Populația în vârstă de muncă	15400		15400	
Gradul de ocupare a populației în vârstă de muncă (%)	62,6		70,0	

În cazul în care s-ar realiza obiectivul *Strategiei europene de ocupare a forței de muncă*, pentru anul 2010 la nivel sectorial s-ar putea contura următoarele tendințe:

- în sectorul primar eliberarea de forță de muncă se va produce în perioada 2000–2005 la fel ca în scenariul precedent, dar mai lent în perioada 2005–2010. Pentru anul 2010 se poate estima că în agricultură și silvicultură ar lucra 2502 mii de persoane;
- în sectorul industrial, pe fondul unei creșteri mai rapide a PIB ar putea spori munco–intensitatea relativă, astfel încât ritmul mediu anual de creștere a populației ocupate ar putea fi de 2%;
- serviciile de infrastructură socială ar crește într-un ritm mediu anual de 2,5%, superior celui prognozat pe ansamblul economiei naționale, ca urmare a creșterii veniturilor bugetului de stat. Astfel s-ar putea diminua decalajele care există actualmente între țara noastră și țările dezvoltate în ceea ce privește ponderea acestui tip de servicii în totalul populației ocupate în sectorul terțiar;

- d) serviciile comerciale își vor spori capacitatea de ocupare a forței de muncă într-un ritm mediu anual de 10,9% între 2000 și 2005 și de 7,1% între 2005 și 2010. În aceste condiții terțIALIZAREA structurii ocupării forței de muncă s-ar accentua. Serviciile ar genera aproape 42% din totalul locurilor de muncă în anul 2005 și peste 50% în anul 2010. Cu toate aceste progrese, s-ar menține încă importante asimetrii față de țările membre ale Uniunii Europene. Cauza o va constitui ponderea încă ridicată a sectorului primar în totalul locurilor de muncă.

Evident că probabilitățile de realizare a celor trei scenarii prezentate sunt diferite. Cele mai mari șanse de transpunere în practică le are primul scenariu, iar cele mai mici cel de-al treilea.

Astfel, condiția esențială pentru transpunerea în practică a primului scenariu este obținerea unei creșteri economice care poate fi considerată drept moderată în cazul unei țări cu un nivel relativ scăzut al PIB/locuitor. Se presupun restructurări de intensitate medie ale aparatului productiv, iar ratele de activitate ale persoanelor în vârstă de muncă nu ar suferi modificări majore. Extraprolarea actualelor rate de activitate conduce la un nivel al populației active de circa 9,9 milioane de persoane atât în 2005, cât și în 2010. Deci rata șomajului ar fi de 9,3% în 2005 și de 5,6% în 2010.

Pentru a deveni realitate, cel de-al doilea scenariu ar presupune în principal un climat economico-social de o remarcabilă stabilitate, apt să favorizeze o expansiune muncă-intensivă a PIB. De asemenea, sunt necesare, mai ales după anul 2005, măsuri pentru atragerea pe piața forței de muncă de contingente relativ inactive ale populației în vârstă de muncă.

Posibilitățile de realizare a celui de-al treilea scenariu sunt limitate deoarece ar fi necesare:

- a) o creștere economică de excepție, asemănătoare celei înregistrate de Irlanda în cursul anilor '90 ai secolului al XX-lea;
- b) crearea și dezvoltarea unui cadru instituțional performant care să accentueze muncă-intensitatea expansiunii PIB, pe de o parte, și mobilizarea și creșterea calitativă a ofertei de forță de muncă, pe de altă parte.

Dar indiferent de probabilitatea de realizare, cele trei scenarii prezentate au darul de a releva faptul că în România obținerea unui grad ridicat de ocupare a populației în vârstă de muncă, va fi un proces dificil. Structura sectorială a ocupării forței de muncă se va deosebi o perioadă bună de timp de cea din țările vest-europene, datorită ponderii sensibil mai ridicate a sectorului primar. Simulările efectuate pun în evidență faptul că accelerarea modificării structurii sectoriale a ocupării forței de muncă în sensul terțIALIZĂRII este dependentă atât de intensitatea restructurării activității în sectorul primar și industrial, cât mai ales fructificarea potențialului uman considerabil de care dispune sectorul de servicii

pentru utilizarea capitalului uman în contextul existenței unei industrii și agriculturi competitive și al extinderii rolului tehnologiilor informaționale în economie și viața socială.

Ca mijloace principale de acțiune pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă concomitent cu facilitarea unei evoluții a distribuției sectoriale a populației ocupate în consonanță cu cea din Uniunea Europeană se pot menționa:

- promovarea unei politici de dezvoltare a ruralului. În acest fel se stimulează expansiunea serviciilor destinate agriculturii, precum și cea a altor activități cum ar fi: industrializarea produselor agricole, practicarea agroturismului etc. Drept urmare se va genera o cerere suplimentară de forță de muncă, fapt care va contribui la diminuarea subocupării din agricultură, fără ca acest lucru să însemne și un nou transfer al unei părți a populației rurale spre mediul urban;
- susținerea utilizării pe scară largă a tehnologiilor informaționale și telecomunicațiilor. Respectivul activități au creat un număr însemnat de locuri de muncă și în România începând din anul 2001, iar această tendință este necesar să fie consolidată;
- elaborarea și implementarea unei politici industriale coerente care să asigure creșterea competitivității produselor industriale fabricate, concomitent cu susținerea dezvoltării serviciilor prestate întreprinderilor unde există un potențial însemnat pentru manifestarea spiritului antreprenorial și implicit de crearea de noi locuri de muncă;
- extinderea rolului politicilor active ale pieței forței de muncă, creșterea eficienței activității Agenției Naționale de Ocupare și Formare Profesională.

Anexa nr. 1**Instituții cu atribuții de transpunere și implementare a legislației europene în domeniul muncii și protecției sociale**

Principalele instituții responsabile cu transpunerea și implementarea legislației europene sunt:

Ministerul Muncii și Solidarității Sociale elaborează politica și aplică legislația și măsurile în domeniul asigurărilor sociale și al pensiilor de stat. Potrivit H.G. nr. 4/2001 privind organizarea și funcționarea Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, acesta are atribuții în domeniul elaborării și avizării cadrului legislativ care va susține și dezvolta reforma complexă a sistemului de pensii în România. Principalele obiective au fost elaborarea Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale precum și a proiectului de lege privind organizarea și funcționarea fondurilor universale de pensii. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, a cărui organizare și funcționare sunt reglementate prin Hotărârea de Guvern (H.G.) nr. 4/2001, este organul de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, având rol de elaborare a politicilor, programelor și proiectelor de acte normative în domeniul relațiilor de muncă, securității și sănătății în muncă și rol de urmărire a aplicării acestora. În domeniul forței de muncă și veniturilor salariale, elaborează și avizează proiecte de acte normative în domeniile ocupării, formării profesionale, promovării egalității de șanse pe piața muncii și circulației internaționale a forței de muncă;

Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale (CNPAS) a fost înființată în baza Legii nr. 19/2000 (iar H.G. nr. 258/2001 a aprobat Statutul CNPAS). Aceasta este o instituție publică de interes național, care funcționează sub autoritatea Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și care va administra și gestiona sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale. În plus, această instituție urmează să colecteze și contribuțiile unor fonduri administrate de alte organisme cu atribuții în domeniul asigurărilor sociale; Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale are în subordine casele județene și casele locale de pensii;

Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă este abilitată prin lege să asigure furnizarea serviciilor de preconcediere colectivă, de acordare a plăților compensatorii și a măsurilor active și pasive de protecție socială a persoanelor disponibilizate;

Inspekția Muncii, înființată în baza Legii nr. 108/1999, este instituția cu atribuții de control al aplicării prevederilor legale referitoare la relațiile de muncă, la securitatea și sănătatea în muncă, la protecția salariaților care lucrează în condiții deosebite, la modul de respectare a legislației în domeniul asigurărilor sociale; de asemenea, unele atribuții sunt legate de informarea autorităților competente despre deficiențele survenite în aplicarea corectă a dispozițiilor în vigoare, precum

și a celor interesați, despre cele mai eficiente mijloace de respectare a legislației muncii;

Direcțiile de Muncă și Solidaritate Socială județene;

Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale, înființat prin H.G. nr. 17/1997;

Consiliul Național de Formare Profesională a Adulților;

Ministerul Justiției, prin Tribunalele județene, judecă și rezolvă reclamațiile angajaților care se consideră nedreptățiți de neaplicarea principiului salarizării egale;

Consiliul Economic și Social, care analizează cauzele stărilor conflictuale care apar și înaintează propuneri pentru rezolvarea acestora, conform interesului național;

Secretariatul de Stat pentru Persoanele cu Handicap din cadrul Ministerului Sănătății și Familiei, a cărei organizare și funcționare este reglementată prin H.G. nr. 22/2001, modificată prin H.G. nr. 287/2001.

Bibliografie

- Commission of the European Communities, *2000 Regular Report on Romania's Progress towards Accession*, Brussels, 8 November 2000
- Commission of the European Communities, *2001 Regular Report on Romania's Progress towards Accession*, Brussels, 18 November 2001
- Dobrescu, E., *Macromodels of Romanian Transition Economy*, Expert Publishing House Bucharest, 2000
- Mihăescu, C., *Impactul îmbătrânirii demografice asupra ofertei potențiale de forță de muncă*, în: *Probleme economice*, nr. 10/2002, CIDE, București
- Official Journal of the European Communities, Council Recommendation of 18 February 2002 on the Implementation of Member States Employment Policies
- Pavelescu, F.M., *Regimul productivității și ocuparea forței de muncă*, în: *Oeconomica*, nr. 1/2002
- Pavelescu, F.M. (coord.); Platon, V., *Costuri și beneficii ale structurării modelului de funcționare a pieței forței de muncă*, în: *Probleme economice*, nr. 15-16/2002, CIDE, București
- Perț, S. (coord.), *Ocuparea și șomajul în România*, în: *Studii și cercetări economice*, nr. 6-7/2002, CIDE, București
- Perț, S., *Ocuparea forței de muncă din perspectiva racordării la coordonatele Strategiei europene de ocupare (SEO) - o abordare globală*, în: *Probleme economice*, nr. 7-8-9/2002, CIDE, București
- ***, *Employment in Europe 2001*, European Commission, Brussels
- ***, *Impact Evaluation of European Employment Strategy. Overview of Technical Analysis*, European Commission, Brussels, 2002

Volume apărute în cadrul colecției ESEN - 2 în anul 2001

**Probleme ale integrării României în Uniunea Europeană.
Cerințe și evaluări**

**Issues on Romania's integration into the European Union.
Requirements and evaluation**

**Stadiul negocierilor în vederea aderării la UE a statelor candidate
din Europa Centrală și de Est**

**Impactul adoptării acquis-ului comunitar privind
politica comercială comună în perspectiva aderării la UE**

**Implicațiile adoptării acquis-ului comunitar privind
politicile comerciale în domeniul produselor agroalimentare**

**Impactul adoptării politicii agricole comune (PAC)
asupra pieței principalelor produse agroalimentare românești**

Politica industrială în perspectiva aderării la UE

Politica energetică în perspectiva aderării la UE

**Sistemul impozitelor și taxelor
în Uniunea Europeană și în România**

Volume apărute în cadrul colecției ESEN - 2 în anul 2002

Piața unică europeană și impactul politicilor comunitare

Societatea civilă în fața globalizării

Inflație-sustenabilitate-integrare

Revoluția financiară mondială - implicații pentru România

Integrarea statisticii românești în sistemul statistic european

**Analiza structurală a sistemului de companii românești din perspectiva
integrării României în Uniunea Europeană**

Convergențe legislative și instituționale ale sectorului agroalimentar

Restructurarea piețelor principalelor produse agroalimentare

**Evoluția sectorului agroalimentar în România - Convergențe
multicriteriale cu UE**

Condiționalități ale politicilor agricole și alimentare

**Prioritățile politicilor rurale românești în condițiile negocierii dosarului
agricol al aderării la UE**

Impactul politicilor rurale asupra gospodării rurale

Zonele libere și parcurile industriale din perspectiva integrării economice

Cercetare-dezvoltare-inovare și societatea informațională

Dezvoltarea regională și integrarea europeană

Competitivitatea agriculturii și integrarea în UE

(continuare pe coperta IV)

CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
Redactor-șef: Valeriu IOAN-FRANC

Redactor: Anca CODIRLĂ
Prezentare grafică: Mihaela PINTICĂ
Coperta: Nicolae LOGIN
